

Master Thesis

---

*Een onderzoek naar de verschillen in de doorschuiffaciliteiten in de Wet
Inkomstenbelasting 2001*

*“Zijn de bestaande verschillen in de doorschuiffaciliteiten in de winstsfeer en in de aanmerkelijk
belang sfeer vergroot door de reparatiewetgeving als gevolg van het arrest van de Hoge Raad van 22
april 2016 en kunnen deze verschillen worden gerechtvaardigd in het kader van het
neutraliteitsbeginsel?”*

Naam: Ward Schijns
Studie: Master Fiscale Economie
ANR: 894046
Begeleiding: S.M.H. Dusarduijn
Datum: 18 augustus 2017
Examencommissie: S.M.H. Dusarduijn
P.H.J. Essers

Voorwoord

Voor u ligt mijn thesis ter afsluiting van de Master Fiscale Economie aan de Universiteit van Tilburg. Het schrijven van deze thesis was niet mogelijk geweest zonder de goede begeleiding van mevrouw Dusarduijn. Ik wil haar dan ook op de eerste plaats van harte bedanken voor de kritische doch leerzame en gezellige gesprekken. Mede dankzij haar heb ik het schrijven van deze thesis ondervonden als een plezierige periode. Ook meneer Essers wil ik bedanken voor het zijn van tweede lezer.

Met het afronden van mijn master komt een einde aan mijn studententijd. Ik heb vijf jaar met heel veel plezier gestudeerd in Tilburg. Dit kwam natuurlijk voor groot deel door ons fantastisch mooie en gezellige studentenhuus in de Vazalstraat. Hiervoor wil ik dan ook mijn (voormalig-)huisgenoten bedanken. Robert, Bas, Etienne, Yannick, Bram en Ruben: bedankt!

Tevens wil ik mijn vriendin Nina bedanken voor haar steun gedurende deze periode. Niet alleen tijdens het schrijven van deze Thesis, maar gedurende mijn complete studie. Ook mijn ouders wil ik van harte bedanken, zij hebben mij de kans gegeven om hier in Tilburg te gaan studeren en hebben mij ook altijd gesteund. Ook mijn zus wil ik bedanken voor haar steun!

In het bijzonder wil ik nog een keer Bas bedanken voor het nalezen van mijn Thesis en het corrigeren van de nodige typ- en spelfouten.

Hetgeen mij nog rest is het wensen van veel leesplezier!

Simpelveld, September 2017.

Ward Schijns

Inhoud

Voorwoord	2
Hoofdstuk 1: Inleiding.....	5
1.1 Inleiding.....	5
1.2 Probleemstelling.....	5
1.3 Plan van aanpak.....	6
Hoofdstuk 2: Doorschuiffaciliteiten voor de IB-ondernemer en de aanmerkelijk belang houder: wat zijn de verschillen?.....	7
2.1 Inleiding.....	7
2.2 Waarom doorschuiffaciliteiten?	8
2.3 Doorschuiffaciliteiten in hoofdstuk 3 van de wet IB 2001	8
2.3.1 Artikel 3.62 wet IB 2001	8
2.3.2 Artikel 3.63 wet IB 2001	10
2.4 Doorschuiffaciliteiten in hoofdstuk 4 van de wet IB 2001	11
2.4.1 Artikel 4.17a wet IB 2001	11
2.4.2 Artikel 4.17c wet IB 2001	14
2.5 Vergelijking van de doorschuiffaciliteiten van artikel 3.62 en 3.63 en artikel 4.17a en 4.17c van de wet IB 2001	15
2.6 Conclusie.....	19
Hoofdstuk 3: Het arrest dat aanleiding gaf tot reparatiewetgeving	20
3.1 Inleiding.....	20
3.2 Het arrest van 22 april 2016	20
3.3 Gevolgen arrest en eigen visie.....	22
3.4 Conclusie.....	25
Hoofdstuk 4: De gevolgen van de reparatiewetgeving voor de doorschuiffaciliteiten in de wet IB 2001	26
4.1 Inleiding.....	26
4.2 De reparatiewetgeving.....	26
4.3 Gevolgen reparatiewetgeving.....	28
4.4 Kritiek op reparatiewetgeving	28
4.5 Conclusie.....	32
Hoofdstuk 5: Voorstellen ter verbetering	33
5.1 Inleiding.....	33
5.2 Een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting	34
5.2.1 Waarom een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting?.....	34

5.2.2 Vorm van een dergelijke ondernemingswinstbelasting	34
5.2.3 Doorschuiffaciliteit in deze rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting	37
5.3 Tussenvorm: de winstbox.....	41
5.3.1 Doorschuiffaciliteit in de winstbox	43
5.4 Derde optie: wijziging van de bestaande wetgeving	45
5.4.1 Artikel 3.62 wet IB 2001	45
5.4.2 Artikel 3.63 wet IB 2001	46
5.4.3 Artikel 4.17a wet IB 2001	48
5.4.4 Artikel 4.17c wet IB 2001	49
5.5 Uiteindelijk voorstel.....	51
5.6 Conclusie.....	51
Hoofdstuk 6: Conclusie.....	53
Literatuurlijst.....	55

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1 Inleiding

Zowel de IB-ondernemer als de directeur-grotaandeelhouder (hierna te noemen: “DGA”) krijgt ooit te maken met de overdracht van zijn onderneming. Dit kan tijdens leven zijn, maar ook krachtens erfrecht. In de Wet inkomstenbelasting 2001 (hierna te noemen “wet IB 2001”) zijn hier verschillende faciliteiten voor, de zogenoemde doorschuiffaciliteiten. Voor de IB-ondernemer zijn deze opgenomen in hoofdstuk 3 van de wet IB 2001 en voor de DGA zijn deze opgenomen in hoofdstuk 4 van de wet IB 2001. Door deze regelingen hoeft niet te worden afgerekend over stille reserves of de waarde aangroei van aandelen, maar kan de belastingclaim worden doorgeschoven naar de voortzetters. Er zitten echter enkele verschillen tussen de regelingen zoals deze zijn opgenomen in hoofdstuk 3 en zoals deze zijn opgenomen in hoofdstuk 4 van de wet IB 2001.

Op 22 april 2016 heeft de Hoge Raad een uitspraak gedaan (HR 22 april 2016, ECLI:NL:HR:2016:705) omtrent de bedrijfsopvolgingsfaciliteiten en indirect gehouden belangen van kleiner dan 5%. De wetgever achtte de uitkomst van dit arrest dermate ongewenst dat hij op dit arrest heeft gereageerd met reparatiewetgeving. Deze reparatiewetgeving ziet echter alleen op de Successiewet 1956 (dit blijft bij deze thesis buiten beschouwing) en op artikel 4.17a en 4.17c van de wet IB 2001. Door deze reparatiewetgeving ontstaat een nog groter verschil in de doorschuiffaciliteiten in de inkomstenbelasting voor de DGA enerzijds en de IB-ondernemer anderzijds. Als gevolg van deze reparatiewetgeving kunnen namelijk indirect gehouden belangen van kleiner dan 5% niet meer kwalificeren als ondernemingsvermogen voor de doorschuiffaciliteiten van 4.17a en 4.17c, terwijl deze indirect gehouden belangen wel als ondernemingsvermogen kunnen kwalificeren voor de doorschuiffaciliteiten van hoofdstuk 3 van de wet IB 2001.

In deze masterthesis doe ik onderzoek naar het verschil in de doorschuiffaciliteiten van artikel 3.62 en 3.63 wet IB 2001 enerzijds en artikel 4.17a en 4.17c wet IB 2001 anderzijds. Vergeleken wordt het doorschuiven van een IB-onderneming en het doorschuiven van aanmerkelijk belang aandelen. Hierbij zal het verschil als gevolg van de eerder genoemde reparatiewetgeving centraal staan. Ook wordt gekeken of er een alternatief is waardoor de verschillen in de doorschuiffaciliteiten worden verkleind of zelfs helemaal worden weggenomen. Dit in het kader van het neutraliteitsbeginsel.

1.2 Probleemstelling

De probleemstelling van dit onderzoek luidt:

“Zijn de bestaande verschillen in de doorschuiffaciliteiten in de winstsfeer en in de aanmerkelijk belang sfeer vergroot door de reparatiewetgeving als gevolg van het arrest van de Hoge Raad van 22 april 2016 en kunnen deze verschillen worden gerechtvaardigd in het kader van het neutraliteitsbeginsel?”

1.3 Plan van aanpak

Om antwoord te kunnen geven op de zojuist geformuleerde probleemstelling, is voor de volgende opzet van het onderzoek gekozen.

In hoofdstuk 2 wordt onderzocht welke verschillen in de doorschuiffaciliteiten van hoofdstuk 3 van de wet IB en hoofdstuk 4 van de wet IB 2001 reeds bestonden vóór de reparatiewetgeving. Aangezien de reparatiewetgeving ziet op artikel 4.17a en 4.17c wet IB 2001, worden ook enkel deze doorschuiffaciliteiten uit hoofdstuk 4 van wet IB 2001 onderzocht. De vergelijking wordt gemaakt met de vergelijkbare regelingen in hoofdstuk 3 van de wet IB 2001, namelijk artikel 3.62 en 3.63 wet IB 2001. In dit hoofdstuk wordt ook onderzocht hoe indirect gehouden belangen van kleiner dan 5% werden behandeld ten aanzien van de doorschuiffaciliteiten voor de uitspraak van de Hoge Raad van 22 april 2016.

Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 het arrest van de Hoge Raad van 22 april 2016, dat aanleiding gaf tot de reparatiewetgeving, geanalyseerd. In dit hoofdstuk worden ook de gevolgen van dit arrest besproken, tevens wordt onderzocht of de uitkomst van het arrest ook daadwerkelijk zo ongewenst is als de wetgever acht.

In hoofdstuk 4 wordt kritisch gekeken naar deze reparatiewetgeving. Als eerste wordt de reparatiewetgeving besproken, vervolgens wordt onderzocht wat de gevolgen van deze wetswijziging zijn. Hierbij wordt ook onderzocht of de verschillen in de doorschuiffaciliteiten voor de IB-ondernemer en de DGA zoals deze in hoofdstuk 2 zijn geanalyseerd groter zijn geworden als gevolg van de wetswijziging.

In hoofdstuk 5 wordt onderzocht welke alternatieven een oplossing kunnen bieden om de gesignaleerde verschillen te verminderen of zelfs helemaal weg te nemen. In dit hoofdstuk worden drie alternatieven onderzocht. Als eerste wordt gekeken naar een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting, waar alle ondernemingen op fiscaal gebied gelijk worden behandeld. Als tweede optie wordt onderzocht of de invoering van een winstbox in de wet IB 2001 een oplossing biedt. In deze winstbox worden ondernemingswinsten van de IB-ondernemingen apart van het overige box 1 inkomen belast. Tot slot wordt gekeken welke wijzigingen in de huidige regelingen kunnen worden aangebracht om de verschillen terug te dringen. Ook geef ik hier aan welke oplossing mijn voorkeur geniet.

Dit onderzoek sluit af met een conclusie. In de conclusie wordt een korte samenvatting gegeven van de resultaten van dit onderzoek en wordt antwoord gegeven op de probleemstelling.

Hoofdstuk 2: Doorschuiffaciliteiten voor de IB-ondernemer en de aanmerkelijk belang houder: wat zijn de verschillen?

2.1 Inleiding

Een onderneming kan ruisend en geruisloos worden overgedragen. Ruisend wil zeggen dat bij de overdrager wordt afgerekend over de meerwaarde van de onderneming, dit is het verschil tussen de fiscale boekwaarde van de onderneming en haar werkelijke waarde. Bij een geruisloze overdracht wordt de fiscale boekwaarde van de onderneming overgenomen door de verkrijger, een fiscale afrekening bij de overdrager vindt dan niet plaats. Voor het geruisloos overdragen van een onderneming bestaan verschillende faciliteiten in de wet IB 2001, de zogenaamde doorschuiffaciliteiten. Zo bestaan enerzijds in hoofdstuk 3 van de wet IB 2001 (de winstsfeer) regelingen voor het doorschuiven van een IB-onderneming, hierbij wordt het ondernemingsvermogen doorgeschoven. Anderzijds zijn voor het doorschuiven van aanmerkelijk belang aandelen regelingen opgenomen in hoofdstuk 4 van de wet IB 2001, daarbij wordt in beginsel gekeken naar de onderliggende bezittingen. De vergelijking tussen deze beide regelingen staat in deze thesis centraal.

Naar aanleiding van het arrest van de Hoge Raad van 22 april 2016¹ heeft de wetgever de bepalingen van artikel 4.17a en artikel 4.17c wet IB 2001 omtrent het doorschuiven van aanmerkelijk belang aandelen gerepareerd. Deze wijzigingen zien op indirect gehouden aandelenbelangen, hier wordt dan ook extra aandacht aan besteed in dit hoofdstuk. Dit arrest en de daaropvolgende reparatiewetgeving worden in de volgende hoofdstukken besproken.

In dit hoofdstuk komt eerst kort aan bod waarom we doorschuiffaciliteiten hebben in onze wetgeving. De artikelen 4.17a en 4.17c wet IB 2001 zien op de overgang van aanmerkelijk belang aandelen krachtens erfrecht en op de overdracht van aanmerkelijk belang aandelen tijdens leven. Voor de overgang krachtens erfrecht en de overdracht tijdens leven van een onderneming zijn ook artikelen opgenomen in de winstsfeer, namelijk artikel 3.62 respectievelijk artikel 3.63 wet IB 2001. In dit hoofdstuk worden deze beide regelingen, zoals deze golden vóór de reparatiewetgeving, besproken en vergeleken. Eerst worden de artikelen 3.62 en 3.63 wet IB 2001 behandeld en daarna de artikelen 4.17a en 4.17c wet IB 2001, deze volgorde is gekozen om de systematiek van de wet aan te houden. Om de regelingen goed met elkaar te kunnen vergelijken wordt bij ieder artikel gekeken naar de eisen die zijn gesteld aan de overdrager, het object (hetgeen wordt verkregen), de verkrijger, het moment van verkrijgen, de titel en overige eisen. Van ieder artikel is een overzichtelijke tabel opgenomen met daarin de eisen die hieraan worden gesteld, het idee om deze tabellen op te nemen is ontleend aan het proefschrift van mevrouw Hoogeveen.² Deze vergelijking wordt gemaakt om een duidelijk overzicht

---

¹ HR 22 april 2016, nr. 15/02845, ECLI:NL:HR:2016:705.

² M.J. Hoogeveen, 'De kwaliteit van de fiscale bedrijfsopvolgingswetgeving', Den Haag: SDU 2011.

te krijgen van de verschillen tussen de regelingen, hetgeen van belang is voor de beantwoording van de probleemstelling die centraal staat in deze thesis. Nadat alle artikelen zijn besproken, worden de verschillen tussen deze artikelen uiteengezet en onderzocht of voor deze verschillen rechtvaardigingen zijn. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie.

2.2 Waarom doorschuif Faciliteiten?

Hoogeveen geeft de volgende definitie van een faciliteit:

“een fiscale regeling die door de wetgever is bedoeld als een tegemoetkoming in een situatie die tot heffing aanleiding heeft gegeven.”³

Die omschrijving geldt ook voor de doorschuif faciliteiten in de wet IB 2001. In beginsel dient immers bij vervreemding van een onderneming te worden afgerekend over de stille reserves of de waarde aangroei van aanmerkelijk belang aandelen. Een veel genoemd argument tegen deze afrekening is het ontstaan van een liquiditeitsprobleem ingeval de onderneming wordt overgedragen zonder daarvoor een tegenprestatie te ontvangen.⁴ De wetgever acht dit in bepaalde gevallen ongewenst en heeft daarom een aantal bepalingen opgenomen in de wet IB 2001 waardoor de belastingclaim kan worden doorgeschoven naar de verkrijger(s).⁵ Door deze faciliteiten behoeft over de gerealiseerde meerwaarde niet te worden afgerekend waardoor er geen liquiditeitsprobleem ontstaat. Voor de effectiviteit van de doorschuif faciliteiten verwijs ik naar het proefschrift van Hoogeveen⁶, dit komt verder niet aan bod in deze thesis.

2.3 Doorschuif Faciliteiten in hoofdstuk 3 van de wet IB 2001

In hoofdstuk 3 van de wet IB 2001 zijn verschillende bepalingen opgenomen waardoor de belastingclaim die ontstaat als gevolg van vervreemding van een onderneming kan worden doorgeschoven naar de voortzetter van de onderneming. Voor dit onderzoek zijn enkel de bepalingen van artikel 3.62 en 3.63 wet IB 2001 relevant omdat deze vergelijkbaar zijn met de artikelen 4.17a en 4.17c wet IB 2001. Deze worden in de volgende sub paragrafen besproken.

2.3.1 Artikel 3.62 wet IB 2001

Op basis van artikel 3.58 wet IB 2001 dient bij het staken van een onderneming door het overlijden van de belastingplichtige te worden afgerekend. Door het overlijden van de belastingplichtige wordt een overdracht verondersteld van het vermogen van de onderneming aan degenen aan wie dat vermogen vervolgens toekomt. Een dergelijke overdracht kan belastingheffing tot gevolg hebben waarvoor echter liquide middelen ontbreken. Artikel 3.62 wet IB 2001 biedt onder voorwaarden voor verkrijgers krachtens erfrecht⁷ de mogelijkheid om niet af te rekenen, maar om de afrekening over de

---

³ M.J. Hoogeveen, ‘De kwaliteit van de fiscale bedrijfsopvolgingswetgeving’, Den Haag: SDU 2011, pagina 47.

⁴ M.J.M. van Kempen, ‘Cursus Belastingrecht Inkomstenbelasting’, paragraaf 3.2.32.

⁵ M.J.M. van Kempen, ‘Cursus Belastingrecht Inkomstenbelasting’, paragraaf 3.2.32.A.

⁶ M.J. Hoogeveen, ‘De kwaliteit van de fiscale bedrijfsopvolgingswetgeving’, Den Haag: SDU 2011.

⁷ Artikel 3.62 wet IB 2001 biedt ook de mogelijkheid om geruisloos door te schuiven bij de verkrijging krachtens huwelijksvermogensrecht.

meerwaarde van de onderneming die is ontstaan op basis van artikel 3.58 wet IB 2001 door te schuiven.⁸ De voortzetter gaat in dit geval verder met de fiscale boekwaarde van de verkrijger, op deze manier blijft de claim behouden.⁹

Uit de wettekst volgt dat aan een aantal voorwaarden moet zijn voldaan om gebruik te kunnen maken van de regeling. Gebruik van de faciliteit is enkel mogelijk indien de overleden belastingplichtige ondernemer of medegerechtigde is geweest. Doorschuiven is alleen mogelijk voor bestanddelen van het vermogen van een onderneming, oftewel het ondernemingsvermogen.¹⁰ Aandelenbelangen gehouden door een IB-onderneming kunnen op basis van de vermogensetiketteringsregels als ondernemingsvermogen kwalificeren. Deze aandelenbelangen kwalificeren als ondernemingsvermogen indien de activiteiten van de onderneming waar de aandelen betrekking op hebben in het verlengde liggen van de ondernemingsactiviteiten, dit ongeacht de omvang van het belang.¹¹ Het onderwerp indirect gehouden aandelenbelangen behoeft extra aandacht, gezien de wetswijziging die wordt besproken in hoofdstuk 4 van deze thesis hierop ziet.

Het vermogen moet krachtens erfrecht¹² zijn verkregen. Ook moet de onderneming rechtstreeks worden voortgezet door de verkrijger(s). Dit houdt in dat de verkrijgers binnen een redelijke termijn de onderneming moeten voortzetten en zij dus zelf ondernemer of medegerechtigde worden. Als het verkregen vermogen voor een ander doel wordt gebruikt, bijvoorbeeld voor belegging, dan kan de meerwaarde van het ondernemingsvermogen niet worden doorgeschoven. Dit is in mijn ogen terecht, aangezien de doorschuiffaciliteiten alleen een reële bedrijfsopvolging willen faciliteren. Gebruik maken van deze regeling kan alleen als degene die de onderneming voortzetten een verzoek indienen bij de aangifte van de overleden belastingplichtige. Het is overigens niet toegestaan dat de ene voortzetter doorschuift en de andere afreken, er moet dus unaniem om doorschuiven worden verzocht.¹³ Dit is in mijn ogen een onterechte eis. Iedere voortzetter gaat namelijk verder met zijn eigen subjectieve onderneming, en dus zou ook ieder voor zich moeten kunnen kiezen voor afrekenen of doorschuiven. Zoals in de volgende paragraaf blijkt, kan voor de toepassing van artikel 3.63 wet IB 2001 wel iedere voortzetter zelf kiezen om al dan niet af te rekenen.

---

⁸ Vakstudie Inkomstenbelasting, art. 3.62 Wet IB 2001, aant. 1.1.

⁹ M.J. Hoogeveen, 'De kwaliteit van de fiscale bedrijfsopvolgingswetgeving', Den Haag: SDU 2011, pagina 85.

¹⁰ M.J.M van Kempen, 'Cursus Belastingrecht Inkomstenbelasting', paragraaf 3.2.32.C.

¹¹ M.M.J. Schuurman-van Nifterik, 'Toepassing van de BOR mogelijk op minderheidsbelangen', *PE-tijdschrift voor de bedrijfsopvolging* 2017/01.

¹² Voor de toepassing van artikel 3.62 wet IB 2001 kan het vermogen ook krachtens huwelijksvermogensrecht zijn verkregen.

¹³ M.J.M. van Kempen, 'Cursus Belastingrecht Inkomstenbelasting', paragraaf 3.2.32.C.b.

Bovenstaande voorwaarden kunnen kort worden samengevat in een overzichtelijke tabel.

<i>Overdrager</i>	Overdrager moet ondernemer of medegerechtigde zijn geweest.
<i>Object</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Bestanddelen van het vermogen van een onderneming, oftewel ondernemingsvermogen. • Indirect gehouden belangen kunnen in zijn geheel kwalificeren.
<i>Verkrijger</i>	Rechtstreeks voortzetten als ondernemer binnen een redelijke termijn.
<i>Moment</i>	Bij overlijden van overdrager.
<i>Titel</i>	Krachtens erfrecht of huwelijksvermogensrecht.
<i>Overige eisen</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Op gezamenlijk verzoek bij aangifte. • Alle voortzetters moeten kiezen voor doorschuiven.

2.3.2 Artikel 3.63 wet IB 2001

In de winstsfeer is ook een doorschuifregeling opgenomen voor het doorschuiven tijdens leven. Artikel 3.63 wet IB 2001 maakt het geruisloos doorschuiven van een onderneming naar medeondernemers mogelijk. In beginsel dient bij iedere overdracht van een onderneming te worden afgerekend over het verschil tussen de fiscale boekwaarde en de werkelijke waarde van de onderneming. Artikel 3.63 wet IB 2001 biedt onder voorwaarden de mogelijkheid om de belastingclaim door te schuiven naar de verkrijger.¹⁴ De verkrijger neemt dan de fiscale boekwaarde van de onderneming over van de overdrager, waardoor de belastingclaim blijft behouden.

Uit de wettekst blijkt dat aan een aantal voorwaarden moet zijn voldaan om gebruik te kunnen maken van de doorschuiffaciliteit. In het eerste lid wordt de eis gesteld dat de overdrager een ondernemer of medegerechtigde moet zijn. Voor het object dient sprake te zijn van de overdracht van een (zelfstandig deel van een) onderneming of medegerechtigdheid. Of sprake is van een zelfstandig deel van een onderneming, wordt beoordeeld vanuit het gezichtspunt van de overdrager.¹⁵ Zoals gemeld kunnen aandelenbelangen gehouden door een IB-onderneming op basis van de vermogensetiketteringsregels als ondernemingsvermogen kwalificeren, net als bij artikel 3.62 wet IB 2001. Deze aandelenbelangen kwalificeren als ondernemingsvermogen indien de activiteiten van de onderneming waar de aandelen betrekking op hebben in het verlengde liggen van de ondernemingsactiviteiten. Dat geldt ongeacht de omvang van dit belang.¹⁶

Hetgeen wordt overgedragen hoeft dus geen zelfstandig deel van een onderneming te vormen bij de verkrijger. Het is slechts van belang dat het overgenomen vermogen tot het ondernemingsvermogen van de verkrijger gaat behoren.¹⁷ Ook moeten - om gebruik te kunnen maken van geruisloze doorschuiving - de overdrager en de voortzetter een gezamenlijk verzoek doen bij de aangifte van de

¹⁴ Vakstudie Inkomstenbelasting, art. 3.63 Wet IB 2001, aant. 1.1.

¹⁵ Besluit van 18 juli 2008, nr. CPP2008/163M, onderdeel 3.

¹⁶ M.M.J. Schuurman-van Nifterik, 'Toepassing van de BOR mogelijk op minderheidsbelangen', *PE-tijdschrift voor de bedrijfsopvolging* 2017/01.

¹⁷ Besluit van 18 juli 2008, nr. CPP2008/163M, onderdeel 3.

overdrager.¹⁸ Ook zijn enkele eisen gesteld aan de verkrijger. Zo moet de verkrijger reeds 36 maanden als ondernemer winst uit de over te dragen onderneming hebben genoten of de verkrijger moet reeds 36 maanden als werknemer in de onderneming werkzaam zijn geweest. Een van de redenen om voor een dergelijke termijn te kiezen is dat de relatie tussen de onderneming en overnemer dan voldoende duurzaam is. De wetgever heeft hiermee beoogd het voorkomen van onbedoeld gebruik, namelijk normale verkooptransacties zonder fiscale afrekening.¹⁹

Bovenstaande voorwaarden kunnen worden samengevat in de volgende tabel:

<i>Overdrager</i>	Ondernemer of medegerechtigde.
<i>Object</i>	<ul style="list-style-type: none"> • (zelfstandig deel van een) onderneming of medegerechtigdheid; beoordeeld vanuit het gezichtspunt van de overdrager. • Indirect gehouden belangen kunnen in zijn geheel kwalificeren.
<i>Verkrijger</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Tenminste drie jaar werknemer en/of medeondernemer in objectieve onderneming ten tijde van overdracht. • Voortzetten als ondernemer of medegerechtigde; hieraan is geen termijn verbonden.
<i>Moment</i>	Overdragen bij leven en onder voorwaarden ook bij overlijden.
<i>Titel</i>	-
<i>Overige eisen</i>	Op gezamenlijk verzoek.

2.4 Doorschuiffaciliteiten in hoofdstuk 4 van de wet IB 2001

Ook in hoofdstuk 4 van de wet IB 2001 zijn verschillende bepalingen opgenomen waardoor de belastingclaim kan worden doorgeschoven naar de voortzetters van de onderneming. Deze regelingen zien op de overdracht van aanmerkelijk belang aandelen. In 2010 heeft de wetgever artikel 4.17c wet IB 2001 ingevoerd, in dit artikel is een doorschuiffaciliteit bij schenken van aanmerkelijk belang aandelen opgenomen. Met deze wetswijziging heeft de wetgever geprobeerd om rechtsvormneutraliteit te creëren.²⁰ In de volgende sub paragrafen worden de artikelen 4.17a en 4.17c wet IB 2001 besproken zoals deze golden voor de reparatiewetgeving naar aanleiding van het arrest van de Hoge Raad van 22 april 2016.

2.4.1 Artikel 4.17a wet IB 2001

Indien de belastingplichtige, al dan niet tezamen met zijn partner, ten minste 5% van de aandelen in een vennootschap heeft, is sprake van een aanmerkelijk belang.²¹ Bij de vervreemding van aandelen die tot een aanmerkelijk belang behoren dient in beginsel over het verschil in verkrijgingsprijs en werkelijke waarde te worden afgerekend op basis van artikel 4.12 wet IB 2001. Op basis van artikel

¹⁸ Vakstudie Inkomstenbelasting, art. 3.63 Wet IB 2001, aant. 1.1.

¹⁹ Kamerstukken II 2000/2001, 27 209, nr. 6, p. 20–21.

²⁰ Kamerstukken II 2009/2010, 32 129, nr. 3, p.5. Rechtsvormneutraliteit houdt in dat het fiscale aspect geen motivatie mag zijn om voor een bepaalde rechtsvorm te kiezen, in dit onderzoek de IB-onderneming dan wel een vennootschap.

²¹ Het precieze begrip aanmerkelijk belang is opgenomen in artikel 4.6 van de wet IB 2001.

4.16, lid 1, onderdeel e wet IB 2001 is bij de overgang krachtens erfrecht sprake van vervreemding en zou dus moeten worden afgerekend over de vervreemdingswinst. In dit geval dient dan te worden afgerekend zonder dat een tegenprestatie wordt ontvangen, dit zou tot liquiditeitsproblemen bij de aanmerkelijk belang houder kunnen leiden. Dit acht de wetgever ongewenst en daarom is een aantal regelingen opgenomen waardoor de belastingclaim over de meerwaarde van de aandelen kan worden doorgeschoven.²² Artikel 4.17a jo. 4.39a wet IB 2001 biedt een mogelijkheid waardoor de belastingclaim kan worden doorgeschoven naar de verkrijger. Om gebruik te maken van deze faciliteit dient aan een aantal voorwaarden te zijn voldaan.

De basisvoorwaarden zijn neergelegd in lid 1 van artikel 4.17a wet IB 2001. Zo dient sprake te zijn van een overgang onder algemene titel of onder bijzondere titel. Tevens moet de verkrijger een verzoek indienen bij de aangifte inkomstenbelasting van de overdrager. De vennootschap waarop de aandelen betrekking hebben, moet een onderneming drijven als bedoeld in artikel 3.2 wet IB 2001 of een medegerechtigdheid als bedoeld in artikel 3.3, eerste lid, onderdeel a wet IB 2001. De aandelen moeten bij de overdrager tot een aanmerkelijk belang hebben behoord, een meetrek aanmerkelijk belang op grond van artikel 4.10 wet IB 2001 telt niet mee. Dit omdat meegetrokken aanmerkelijk belang houders niet kunnen worden aangemerkt als ondernemers en dus geen reden bestaat om hen voor de doorschuiffaciliteiten in aanmerking te laten komen.²³ De aandelen gaan bij de verkrijger tot een aanmerkelijk belang behoren op basis van artikel 4.6 wet IB 2001, dan wel tot een fictief aanmerkelijk belang op basis van artikel 4.11 wet IB 2001. De verkrijger wordt dus een (fictief) aanmerkelijk belang houder, tevens moet hij binnenlands belastingplichtig zijn. De verkregen aandelen mogen geen deel uitmaken van het vermogen van een voor zijn rekening gedreven onderneming aangezien dan een sfeerovergang plaatsvindt.

Op basis van artikel 4.17a lid 5 wet IB 2001 kunnen ook indirect gehouden aandelenbelangen worden gefaciliteerd. Dit is enkel mogelijk indien sprake is van een indirect gehouden aanmerkelijk belang, of een verwaterd indirect gehouden aanmerkelijk belang. Van een verwaterd indirect gehouden aanmerkelijk belang is sprake indien het een indirect belang van minder dan 5% doch tenminste 0,5% betreft, en dit belang bij een van zijn rechtsvoorgangers krachtens erfrecht, huwelijksvermogensrecht of schenking een indirect aanmerkelijk belang heeft gevormd, en dat belang uitsluitend is verwaterd door vererving, overgang krachtens huwelijksvermogensrecht of schenking.²⁴

Voor de toepassing van de doorschuiffaciliteit kan alleen ondernemingsvermogen worden doorgeschoven. Wat precies onder ondernemingsvermogen wordt verstaan is uitgewerkt in lid 6 van artikel 4.17a wet IB 2001. Op grond van lid 6, sub a wordt als ondernemingsvermogen aangemerkt: *“de bezittingen en schulden voor zover toerekenbaar aan de onderneming of medegerechtigdheid”*.

---

²² M.J.M. van Kempen, ‘Cursus Belastingrecht Inkomstenbelasting’, paragraaf 4.8.1.A.

²³ Kamerstukken II 2009/2010, 32 129, nr.3, p. 5.

²⁴ Artikel 4.17a, lid 5 wet IB 2001.

Dit wordt ook wel de materiële ondernemingstoets genoemd. Deze toets is in 2010 ingevoerd om de behandeling van de doorschuiffaciliteiten in de aanmerkelijk belangsfeer in lijn te trekken met de doorschuiffaciliteiten in de winstsfeer.²⁵ Uit de vorige paragraaf blijkt namelijk dat in de winstsfeer enkel ondernemingsvermogen kan worden doorgeschoven. Dit betekent dat over de meerwaarde van het beleggingsvermogen moet worden afgerekend. Echter, voor de toepassing van artikel 4.17a wet IB 2001 mag 5% van het beleggingsvermogen tot het ondernemingsvermogen worden gerekend.²⁶ Aangezien de wetgever enkel reële bedrijfsopvolging heeft willen faciliteren²⁷, is het mijns inziens onterecht dat ook 5% van beleggingsvermogen mag worden meegerekend. De wetgever licht dit toe als: “om redenen van doelmatigheid kan beleggingsvermogen voor toepassing van de regeling tot maximaal 5% van de waarde van het ondernemingsvermogen van de vennootschap als ondernemingsvermogen worden aangemerkt”.²⁸ Mijns inziens is de omschrijving “om redenen van doelmatigheid” vrij vaag, het is dan ook opmerkelijk dat de wetgever deze regeling niet nader toelicht. Er wordt volstaan met een verwijzing naar artikel 35c van de Successiewet 1956. Maar ook in de memorie van toelichting bij deze bepaling ontbreekt een toelichting.²⁹ Hofstra spreekt in zijn commentaar in NDFR bij artikel 4.17a wet IB 2001 zelfs over een vorm van afronding.³⁰

Bovenstaande voorwaarden zijn overzichtelijk weergegeven in de volgende tabel:

<i>Overdrager</i>	Aanmerkelijkbelanghouder.
<i>Object</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Vermogensbestanddelen die tot een aanmerkelijk belang behoren, met uitzondering van art. 4.10 wet IB 2001. • BV moet een onderneming drijven in de zin van artikel 3.2 IB 2001 of een medegerechtigdheid in de zin van artikel 3.3 wet IB 2001. • Indirect gehouden aanmerkelijk belang of verwaterd aandelenbelang tussen de 0,5% en 5%.
<i>Verkrijger</i>	<ul style="list-style-type: none"> • (fictief) aanmerkelijkbelanghouder worden; hieraan is geen termijn verbonden. • Binnenlands belastingplichtig. • Mag aandelen niet rekenen tot IB-onderneming of werkzaamheid.
<i>Moment van verkrijgen</i>	Bij overlijden.
<i>Titel</i>	Krachtens erfrecht onder algemene en bijzondere titel.
<i>Overige eisen</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Op verzoek van belanghebbenden. • Iedere verkrijger kan voor zichzelf beslissen of hij gebruik wil maken van de doorschuifregeling.

²⁵ Kamerstukken II 2009/2010, 32 129, nr. 3, onderdeel 2.2.

²⁶ Artikel 4.17a, lid 6, sub b wet IB 2001.

²⁷ Kamerstukken II 2009/2010, 32 129, nr. 3, p. 40.

²⁸ Kamerstukken II 2009/2010, 32 129, nr. 3, p. 5.

²⁹ Kamerstukken II 2008/2009, 31 930, nr. 3, p. 43.

³⁰ J.P. Hofstra, NDFR commentaar artikel 4.17a wet IB 2001, paragraaf 7.6.

2.4.2 Artikel 4.17c wet IB 2001

Het schenken van aanmerkelijkbelangaandelen vormt een vervreemding op grond van artikel 4.12, onderdeel b wet IB 2001. Aangezien een overdrachtprijs ontbreekt bij schenken, wordt de overdrachtprijs op grond van artikel 4.22 wet IB 2001 gesteld op de waarde in het economische verkeer. Over de meerwaarde, het saldo van de (fictieve) overdrachtprijs verminderd met de verkrijgingsprijs, dient dan afgerekend te worden door de overdrager. Artikel 4.17c wet IB 2001 ziet op de overdracht van aanmerkelijk belang aandelen krachtens schenking. Op basis van deze bepaling kan de aanmerkelijk belangclaim worden doorgeschoven naar de verkrijger.³¹ Deze bepaling is pas vanaf 2010 in onze wet IB 2001 opgenomen. Ook hier moet weer aan een aantal voorwaarden zijn voldaan om gebruik te kunnen maken van de doorschuiffaciliteit.

Op verzoek kan gebruik worden gemaakt van de doorschuiffaciliteit van artikel 4.17c wet IB 2001. Net als bij de toepassing van artikel 4.17a wet IB 2001 dient de vennootschap waarop de aandelen betrekking hebben een onderneming te drijven als bedoeld in artikel 3.2 wet IB 2001 of een medegerechtigdheid als bedoeld in artikel 3.3, eerste lid, onderdeel a wet IB 2001. Ook hier moeten de aandelen bij de overdrager tot een aanmerkelijk belang hebben behoord, waarbij een meetrek aanmerkelijk belang niet meetelt. De verkrijger moet binnenlands belastingplichtig zijn. Net als bij de toepassing van artikel 4.17a gaan de aandelen bij de verkrijger tot een aanmerkelijk belang behoren op grond van artikel 4.6 wet IB 2001 dan wel tot een fictief aanmerkelijk belang op grond van artikel 4.11 wet IB 2001. De verkregen aandelen mogen geen deel uitmaken van het vermogen van een voor zijn rekening gedreven onderneming. De verkrijger dient reeds 36 maanden in dienstbetrekking te zijn bij de vennootschap waarop de aandelen betrekking hebben. Hiermee wordt beoogd de faciliteit alleen van toepassing te laten zijn op reële bedrijfsopvolgingen.³² Verder geldt ook deze faciliteit, net als artikel 4.17a wet IB 2001, alleen voor de aandelen van vennootschappen waarin een materiële onderneming wordt gedreven. Lid 3 van artikel 4.17c wet IB 2011 bepaalt dat artikel 4.17a, lid 3 tot en met 6 overeenkomstig van toepassing is. Op basis van deze schakelbepaling mag 5% van het beleggingsvermogen ook hier worden toegerekend aan het ondernemingsvermogen.³³ Ook hier is dit in mijn ogen onterecht, aangezien de wetgever alleen reële bedrijfsopvolging heeft willen faciliteren.³⁴ Als aan alle voorwaarden is voldaan, geldt voor de verkrijgers op grond van artikel 4.39c wet IB 2001 de verkrijgingsprijs die gold voor de overdrager met betrekking tot de overgedragen aandelen.

---

³¹ Vakstudie Inkomstenbelasting, art. 4.17c wet IB 2001, aant. 1.1.

³² Vakstudie Inkomstenbelasting, art. 4.17c wet IB 2001, aant. 2.4.

³³ Artikel 4.17c, lid 3 wet IB 2001.

³⁴ Zie hieromtrent mijn commentaar in paragraaf 2.4.1.

Bovenstaande voorwaarden zijn overzichtelijk weergegeven in de volgende tabel:

<i>Overdrager</i>	Aanmerkelijkbelanghouder.
<i>Object</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Vermogensbestanddelen die tot een aanmerkelijk belang behoren met uitzondering van art. 4.10 wet IB 2001. • BV moet een onderneming drijven in de zin van artikel 3.2 wet IB 2001 of een medegerechtigdheid bezitten in de zin van art. 3.3, lid 1, onderdeel a wet IB 2001. • Indirect gehouden aanmerkelijk belang of verwaterd aandelenbelang tussen de 0,5% en 5%.
<i>Verkrijger</i>	<ul style="list-style-type: none"> • (fictief) aanmerkelijkbelanghouder worden; hieraan is geen termijn verbonden. • Verkrijgen krachtens schenking (overdracht tijdens leven waarbij artikel 4.22 wet IB van toepassing is). • Moet reeds gedurende 36 maanden werknemer zijn in de vennootschap waar de aandelen betrekking op hebben. • Binnenlands belastingplichtig. • Mag de aandelen niet rekenen tot IB-onderneming of werkzaamheid.
<i>Moment</i>	Tijdens leven.
<i>Titel</i>	Krachtens schenking of een andere gift.
<i>Overige eisen</i>	Op verzoek.

2.5 Vergelijking van de doorschuiffaciliteiten van artikel 3.62 en 3.63 en artikel 4.17a en 4.17c van de wet IB 2001

Een duidelijk verschil bestaat tussen de doorschuiffaciliteiten van artikel 3.62 en 3.63 van de wet IB 2001 enerzijds en de doorschuiffaciliteiten van artikel 4.17a en 4.17c van de wet IB 2001 anderzijds als het gaat om het al dan niet unaniem doorschuiven. Voor de toepassing van artikel 3.62 van de wet IB 2001 dienen alle voortzitters te verzoeken om gebruik te maken van de doorschuiffaciliteit. Om gebruik te kunnen maken van artikel 3.63 wet IB 2001 en de faciliteiten in hoofdstuk 4 van de wet IB 2001 kan echter iedere verkrijger afzonderlijk bepalen of hij gebruik wilt maken van de doorschuiffaciliteit. Bij artikel 3.63 wet IB 2001 is het wel mogelijk om per voortzetter te kiezen om door te schuiven of af te rekenen, net zoals dit mogelijk is bij de faciliteiten van hoofdstuk 4 van de wet IB 2001. Het verschil tussen artikel 3.62 enerzijds en artikel 3.63, 4.17a en 4.17c wet IB 2001 anderzijds is een niet te verklaren verschil.³⁵ In het kader van rechtsvormneutraliteit is het mijns inziens het beste om alle regelingen in lijn te trekken. Zo zou het naar mijn mening ook voor de toepassing van artikel 3.62 wet IB 2001 mogelijk moeten zijn om per verkrijger de keuze te kunnen maken om al dan niet door te schuiven.

Ten aanzien van de eisen gesteld aan de overdrager bestaan geen echte verschillen. Hier worden de IB-ondernemer en de aanmerkelijk belanghouder dus gelijk behandeld. Overigens kan worden

³⁵ M.F.M. Keizers, NDFR commentaar artikel 3.63 wet IB 2001, paragraaf 7.1.

gediscussieerd of bij een aandelenbelang van 5% wel sprake is van een ondernemerschap. De grens van 5% is gekozen omdat deze grens ook voor de toepassing van de deelnemingsvrijstelling geldt om een onderscheid te maken tussen beleggen en ondernemen.³⁶ In de literatuur heerst de mening dat de bezitser van 5% te laag is om te kunnen spreken van een reëel ondernemerschap. Heithuis is van mening dat pas sprake is van ondernemerschap bij een belang van 20% - 25%.³⁷ De Beer is van mening dat “*het 5%-criterium aanzienlijk te laag is om van “echt” ondernemerschap te kunnen spreken*”.³⁸ Ook ik ben van mening dat een belang van 5% te laag is om te kunnen spreken van een ondernemer. Mijns inziens is de eis die aan de overdrager van een IB-onderneming wordt gesteld dan ook zwaarder. Dit terwijl bij de invoering van het gewijzigd aanmerkelijk belang regime bleek dat de wetgever de aanmerkelijk belang houder gelijk wil behandelen met de IB-ondernemer.³⁹

Tevens bestaat een verschil in het object. Voor de toepassing artikel 3.62 en artikel 3.63 wet IB 2001 dient sprake te zijn van een (zelfstandig deel van) onderneming, terwijl voor de toepassing van artikel 4.17a en 4.17c wet IB 2001 sprake moet zijn van een aanmerkelijk belang. Om te kunnen spreken van een zelfstandig deel van de onderneming, is vaak sprake van meer dan 5% van het ondernemingsvermogen. Ook hier lijkt het dus dat de eis voor de IB-ondernemer strenger is. Dit verschil volgt uit het in de vorige alinea beschreven verschil omtrent het ondernemerschap en aanmerkelijk belang houder.

Voor de toepassing van artikel 3.62 en 3.63 wet IB 2001 kan enkel ondernemingsvermogen worden doorgeschoven, terwijl voor de toepassing van artikel 4.17a en 4.17c wet IB 2001 is bepaald dat het ondernemingsvermogen mag worden vermeerderd met 5% beleggingsvermogen. Hierdoor kan bij het doorschuiven op grond van artikel 3.62 en 3.63 wet IB 2001 geen beleggingsvermogen worden doorgeschoven, terwijl bij het doorschuiven van aanmerkelijk belang op grond van 4.17a en 4.17c wet IB 2001 wel een gedeelte van het beleggingsvermogen kan worden doorschoven. Zoals reeds in paragraaf 2.4.1 opgemerkt, heeft de wetgever deze aanpak om redenen van doelmatigheid gekozen. In het kader van reële bedrijfsopvolging vind ik het - zoals eerder opgemerkt - onterecht dat 5% van het beleggingsvermogen mag worden doorgeschoven. Dit vormt een ongelijkheid tussen de IB-ondernemer en de aanmerkelijk belang houder waarvoor mijns inziens geen rechtvaardiging bestaat, aangezien de wetgever met een wetswijziging in 2010 de rechtsvormneutraliteit juist heeft willen bevorderen.

Op grond van de artikelen 4.17a en 4.17c wet IB 2001 kunnen onder voorwaarden ook indirect gehouden aandelenbelangen worden doorgeschoven. Er dient dan sprake te zijn van een indirect aanmerkelijk belang of een verwaterd aanmerkelijk belang. De artikelen 3.62 en 3.63 wet IB 2001

---

³⁶ Kamerstukken II 1995/1996, 24 761, nr. 3, p. 4.

³⁷ E.W.J. Heithuis, ‘Evaluatie Wet IB 2001; het aanmerkelijkbelangregime van box 2’, *WFR* 2006/291.

³⁸ A.M.A. de Beer, ‘(Ir)reële bedrijfsopvolgingsregelingen’, *WFR* 2010/1242.

³⁹ Kamerstukken II 1995/1996, 24 761, nr. 3, p. 4.

bevatten geen specifieke regelingen omtrent indirect gehouden aandelenbelangen, hiervoor gelden dus de normale vermogensetiketteringregels. Ook dit verschil is mijns inziens onterecht. Zowel voor de doorschuiffaciliteiten van artikel 3.62 en 3.63 als voor de doorschuiffaciliteiten van artikel 4.17a en 4.17c wet IB 2001 dienen indirect gehouden aandelenbelangen op dezelfde manier te worden behandeld. Indien namelijk tot het vermogen van een IB-onderneming een aandelenbelang van 4% in een vennootschap behoort kan dit als ondernemingsvermogen kwalificeren. Indien een persoon via een BV een indirect belang van 4% heeft in een onderneming, kan dit alleen als ondernemingsvermogen kwalificeren als is voldaan aan de voorwaarden van een verwaterd aanmerkelijk belang. Dit verschil komt uitgebreid aan bod in het vervolg van deze thesis.

Op grond van artikel 3.63 wet IB 2001 kan worden doorgeschoven naar een medeondernemer of een werknemer. Doorschuiven van aanmerkelijk belang krachtens artikel 4.17c wet IB 2001 kan alleen naar een werknemer en niet naar een mede-aanmerkelijk belang houder. Dit terwijl de aanmerkelijk belang houder door de wetgever (indien en voor zover mogelijk) gelijk wordt gesteld met de ondernemer.⁴⁰ Mijns inziens is echter sprake van een zelfde situatie indien een ondernemer ondernemingsvermogen verkrijgt uit een onderneming waarin hij reeds als ondernemer winst geniet en een aanmerkelijkbelanghouder die aanmerkelijk belang aandelen verkrijgt die betrekking hebben op een vennootschap waarin hij reeds een aanmerkelijk belang bezit. Dit verschil is mijns inziens onterecht.

Voor de verkrijger is het op grond van de artikelen 4.17a en 4.17c wet IB 2001 vereist dat hij binnenlands belastingplichtig is, dit is geen vereiste voor doorschuiven op grond van artikel 3.62 en 3.63 wet IB 2001. Dit heeft de wetgever besloten om het risico op claimverlies uit te sluiten. Veel belastingverdragen wijzen namelijk het heffingsrecht over aanmerkelijk belang aandelen aan de woonstaat toe.⁴¹ Dit terwijl winst uit onderneming meestal wordt toegewezen aan de staat waarin de onderneming wordt gedreven. Voor de toepassing van artikel 3.62 en 3.63 wet IB 2001 is dus geen risico op claimverlies indien wordt doorgeschoven naar een buitenlandsbelastingplichtige. Samen met de eerder genoemde beperking van het alleen kunnen doorschuiven naar werknemers, vormt dit dus nog een extra beperking in de kring van verkrijgers voor het geruisloos doorschuiven van aanmerkelijk belang aandelen. Voor deze beperking bestaat echter een rechtvaardiging, namelijk de verschillende toewijzing van de heffingsrechten in belastingverdragen.

Ook is op grond van de artikelen 3.62 en 3.63 wet IB 2001 vereist dat de onderneming wordt voortgezet door de verkrijgers, een dergelijk voortzettingsvereiste is niet terug te vinden in artikel 4.17a en 4.17c wet IB 2001. Een aanmerkelijk belang kan ook niet worden ‘voortgezet’, gezien een aanmerkelijk belang zelf geen onderneming vormt maar enkel een gerechtigdheid tot kapitaal is. In het

---

⁴⁰ Kamerstukken II 1995/1996, 24 761, nr. 3.

⁴¹ Kamerstukken II 1996/1997, 24 761, nr. 7, p. 30.

kader van reële bedrijfsopvolgingen lijkt mij een voortzettingsvereiste wel terecht. Deze problematiek omtrent het ‘voortzetten’ van een aanmerkelijk belang komt aan bod in hoofdstuk 5 van deze thesis.

Een belangrijk verschil tussen de werking van de artikelen 3.63 en 4.17c wet IB 2001 is dat de doorschuifregeling voor aanmerkelijk belang aandelen alleen kan worden toegepast als sprake is van schenking of andere gift van de aandelen, terwijl de doorschuifregeling van artikel 3.63 wet IB 2001 ook kan worden toegepast als sprake is van een tegenprestatie. In de parlementaire toelichting bij de invoering van artikel 4.17c wet IB 2001 geeft de wetgever aan dat indien er een tegenprestatie wordt voldaan, deze kan worden aangewend om de belastingschuld te voldoen.⁴² Deze opvatting is mijns inziens volkomen terecht en zou dan ook moeten gelden bij IB-ondernemers. Bij de verkoop van een IB-onderneming waarbij een tegenprestatie wordt voldaan, kan deze worden aangewend om de verschuldigde inkomstenbelasting te betalen. Dit verschil in de werking van artikel 3.63 wet IB 2001 enerzijds en de werking van artikel 4.17c wet IB 2001 anderzijds kan dan ook niet worden gerechtvaardigd. Nu de wetgever met de invoering van artikel 4.17c wet IB 2001 rechtsvormneutraliteit heeft willen bewerkstelligen, zie ik geen reden om het verkrijgen van ondernemingsvermogen waarbij artikel 3.63 wet IB 2001 van toepassing is anders te behandelen dan het verkrijgen van aanmerkelijk belang aandelen waar artikel 4.17c wet IB 2001 op van toepassing is.

Een overzicht van de verschillen tussen deze regelingen is opgenomen in de volgende tabel:

Onderwerp	Verschillen	Commentaar
<i>Overdrager</i>	Geen directe verschillen.	Er kan echter worden gediscussieerd of bij een belang van 5% wel sprake is van ondernemerschap.
<i>Object</i>	<ul style="list-style-type: none"> • (zelfstandig deel van) onderneming vs. aandelenbelang van 5%. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vaak is bij een belang van 5% geen sprake van een (zelfstandig deel van) onderneming.
	<ul style="list-style-type: none"> • Ondernemingsvermogen vs. ondernemingsvermogen plus 5% beleggingsvermogen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Onterecht verschil tussen IB-ondernemer en aanmerkelijk belang houder.
	<ul style="list-style-type: none"> • In hoofdstuk 3 van de wet IB gelden voor indirect gehouden belangen van kleiner dan 5% de normale vermogensetikettering regels. Terwijl er in hoofdstuk 4 sprake moet zijn van een verwaterd aandelenbelang. 	<ul style="list-style-type: none"> • Een ongelijke behandeling waarvoor mijns inziens geen verklaring bestaat.

⁴² Kamerstukken II 2009/2010, 32 129, nr. 3, p.4.

<i>Verkrijger</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Medeondernemer & werknemer vs. alleen werknemer. 	<ul style="list-style-type: none"> • Onterecht ongelijke behandeling.
	<ul style="list-style-type: none"> • Binnenlands belastingplichtig voor hoofdstuk 4. 	<ul style="list-style-type: none"> • Beperking voor doorschuiffaciliteiten van aanmerkelijk belang, gerechtvaardigd verschil gezien de toewijzing van heffingsrechten in belastingverdragen.
<i>Moment</i>	Geen verschillen.	-
<i>Titel</i>	Geen verschillen.	-
<i>Overige eisen</i>	Schenken & tegenprestatie vs. alleen schenken.	Aangezien de wetgever rechtsvormneutraliteit heeft willen bereiken, is deze ongelijke behandeling onrecht.

2.6 Conclusie

In dit hoofdstuk zijn de voor dit onderzoek relevante doorschuiffaciliteiten uit de wet IB 2001 behandeld. Er zijn verschillende faciliteiten opgenomen in hoofdstuk 3 en 4 van de wet IB 2001. Om gebruik te kunnen maken van de doorschuiffaciliteiten moet zijn voldaan aan een aantal voorwaarden, deze zijn uiteen gezet in dit hoofdstuk. Na een vergelijking van de besproken doorschuiffaciliteiten voor de IB-ondernemer en de aanmerkelijk belang houder, blijken verschillen te zitten in zowel de voorwaarden als de werking van de artikelen. Voor de ongerechtvaardigde verschillen wordt een voorstel ter verbetering gedaan in hoofdstuk 5. Deze ongerechtvaardigde verschillen zien op het al dan niet unaniem doorschuiven, het gelijk behandelen van een aanmerkelijk belang houder met een ondernemer, de marge van 5% beleggingsvermogen voor de toepassing van artikel 4.17a en 4.17c wet IB 2001, de problematiek omtrent het voortzetten en de toepassing van de doorschuiffaciliteiten indien een tegenprestatie wordt ontvangen. In dit hoofdstuk is artikel 4.17a en 4.17c wet IB 2001 besproken zoals deze golden vóór de reparatiewetgeving en onderzocht welke verschillen er zijn met artikel 3.62 en 3.63 wet IB 2001. In het volgende hoofdstuk komt het arrest dat aanleiding gaf tot de wetswijziging van artikel 4.17a en 4.17c wet IB 2001 aan de orde. Dit is van belang voor dit onderzoek om te kijken of de in dit hoofdstuk onderzochte verschillen groter zijn geworden als gevolg van de reparatiewetgeving.

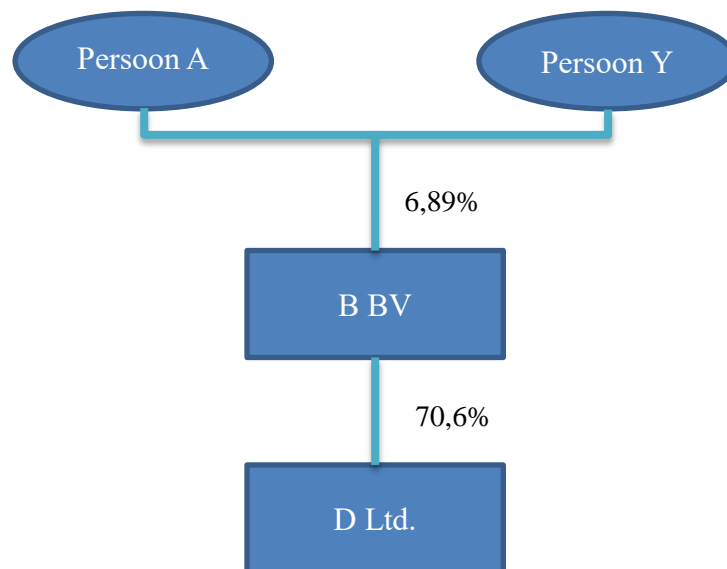
Hoofdstuk 3: Het arrest dat aanleiding gaf tot reparatiewetgeving

3.1 Inleiding

Op 22 april 2016 heeft de Hoge Raad een arrest⁴³ gewezen omtrent de kwalificatie van indirect gehouden belangen van kleiner dan 5% voor de bedrijfsopvolgingsregelingen van artikel 35c SW 1956. Op basis van dit arrest kunnen, onder voorwaarden, indirect gehouden belangen van kleiner dan 5% toch kwalificeren voor de bedrijfsopvolgingsregelingen in de Successiewet en daarmee ook voor de doorschuiffaciliteiten van hoofdstuk 4 van de wet IB 2001.⁴⁴ In dit hoofdstuk wordt eerst het arrest van de Hoge Raad besproken, daarna worden ook de gevolgen van het arrest en mijn eigen visie behandeld. Hierbij wordt onderzocht welke gevolgen het arrest heeft voor de verschillen in de doorschuiffaciliteiten zoals besproken in het vorige hoofdstuk. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie.

3.2 Het arrest van 22 april 2016

Op 12 november 2010 is persoon A overleden. Hij was in huwelijksgoederengemeenschap gehuwd met belanghebbende (hierna: persoon Y). Tot de huwelijksgoederengemeenschap behoorde een belang van 6.89% in Beheer BV (hierna: B BV). B BV is een houdstermaatschappij met belangen in diverse actieve vennootschappen over de hele wereld. Een van die vennootschappen is D Ltd., waarin de BV ten tijde van het overlijden van persoon A een belang hield van 70,6%.⁴⁵ Hierdoor wordt door persoon A een indirect belang gehouden van 4,86% in D Ltd., namelijk 6,89% van 70,6%. Dit kan als volgt worden weergegeven:

Afbeelding 1. Vereenvoudigd structuuroverzicht van het arrest van de HR van 22 april 2016.

⁴³ HR 22 april 2016, nr. 15/02845, ECLI:NL:HR:2016:705.

⁴⁴ Kamerstukken II 2016/2017, 34 553, nr. 3.

⁴⁵ HR 22 april 2016, nr. 15/02845, ECLI:NL:HR:2016:705, r.o. 2.1.1 tot en met 2.1.3.

Voor de Rechtbank en het Hof was in geschil of de bedrijfsopvolgingsregel als bedoeld in hoofdstuk IIIA (hierna: BOR) van de Successiewet 1956 van toepassing is op het door B BV gehouden belang in D Ltd. Op basis van artikel 35c, lid 5, letter a SW 1956⁴⁶ worden bezittingen en schulden van de lichamen waarin de BV belangen houdt die voor de erflater indirect gehouden aanmerkelijke belangen vormen, toegerekend aan de BV. De bezittingen en schulden van de overige actieve vennootschappen waarin persoon A een indirect aanmerkelijk belang hield worden toegerekend aan B BV. Dit brengt mee dat voor de toepassing van de BOR ervan moet worden uitgegaan dat B BV een (materiële) onderneming drijft.⁴⁷

De Rechtbank heeft vooropgesteld dat tussen partijen niet in geschil is dat het belang van B BV in D Ltd. in het verlengde ligt van de ondernemingsactiviteiten van B BV en als zodanig voor B BV ondernemingsvermogen vormt. Nu niet in geschil is dat de ondernemingsactiviteiten van D Ltd. in het verlengde liggen van de activiteiten van B BV en het belang in D Ltd. voor B BV ondernemingsvermogen vormt, is het aandelenbelang in D Ltd. naar het oordeel van de Rechtbank ten minste keuzevermogen en derhalve voor de toepassing van de BOR ondernemingsvermogen.⁴⁸

Op het hoger beroep van de inspecteur heeft het Hof geoordeeld dat het indirecte belang van 4,86% gehouden door Persoon A in D Ltd. geen aanmerkelijk belang vormde en dat de bezittingen en de schulden van D Ltd. daarom niet kunnen worden toegerekend aan B BV. Naar het oordeel van het Hof wordt daardoor niet toegekomen aan de vraag of het belang in D Ltd. voor B BV ondernemingsvermogen vormt.⁴⁹

De Hoge Raad vernietigt de uitspraak van het Hof en bevestigt de uitspraak van de Rechtbank aangezien: *“tot het ondernemingsvermogen van de onderneming die de houdstermaatschappij na de hiervoor omschreven toerekening⁵⁰ geacht wordt te drijven, kunnen op grond van de vermogensetiketteringsregels ook vermogensbestanddelen van de houdstermaatschappij zelf behoren. Hiermee wordt zoveel mogelijk een uniforme behandeling bereikt van enerzijds gevallen waarin het vermogen aan een besloten vennootschap toebehoort, en anderzijds gevallen waarin het vermogen aan de erflater zelf. Er ontstaat geen aanleiding om een aandelenbelang hierbij anders te behandelen dan andere vermogensbestanddelen van de houdstermaatschappij.”*⁵¹ Het belang in D Ltd. kan volgens de Hoge Raad op grond van de vermogensetiketteringsregels worden gerekend tot het ondernemingsvermogen van de onderneming die B BV geacht wordt te drijven, de BOR is daarop van

---

⁴⁶ Artikel 35c, lid 5 SW 1956 is gelijk aan artikel 4.17a, lid 5 wet IB 2001.

⁴⁷ HR 22 april 2016, nr. 15/02845, ECLI:NL:HR:2016:705, r.o. 2.3.1.

⁴⁸ Rechtbank Den Haag 22 april 2014, nummer SGR 13/3967.

⁴⁹ Gerechtshof Den Haag 13 mei 2015, nr. 14/0573, ECLI:NL:GHDHA:2015:1196.

⁵⁰ De houdstermaatschappij zelf drijft geen onderneming in de zin van artikel 3.2 wet IB 2001, gezien zij enkel aandelen houdt. Echter op basis van de toerekening van artikel 35c lid 5 SW 1956 worden de bezittingen en schulden van de overige actieve vennootschappen waarin zij een belang houdt toegerekend aan de houdster. Door deze toerekening wordt de houdster geacht een onderneming te drijven.

⁵¹ HR 22 april 2016, nr. 15/02845, ECLI:NL:HR:2016:705, r.o. 2.3.2.

toepassing.⁵² Derhalve vernietigt de Hoge Raad de uitspraak van het Hof en bevestigt de uitspraak van de Rechtbank.

3.3 Gevolgen arrest en eigen visie

Als gevolg van het bovenstaande arrest kunnen belangen van kleiner dan 5% kwalificeren als ondernemingsvermogen voor de BOR en doorschuiffaciliteiten van artikel 4.17a en 4.17c wet IB 2001⁵³, indien de activiteiten van de vennootschap waarin een indirect belang wordt gehouden in het verlengde liggen van de ondernemingsactiviteiten van de houdstervennootschap. Net als Gubbels ben ik van mening dat in deze redenering geen speld tussen te krijgen is.⁵⁴ Aangezien de wetgever heeft beoogd reële bedrijfsopvolging te faciliteren, kunnen mijns inziens ook indirect gehouden belangen van kleiner dan 5% die in het verlengde van de ondernemingsactiviteiten liggen, ondernemingsvermogen vormen voor de doorschuiffaciliteiten van hoofdstuk 4 van de wet IB 2001.

In het vorige hoofdstuk hebben we gezien dat indirecte belangen van kleiner dan 5% alleen kunnen kwalificeren voor de toepassing van artikel 4.17a en 4.17c wet IB 2001 indien sprake is van een verwaterd aanmerkelijk belang. Deze eis is gelijk aan de eis van artikel 35c lid 5 SW 1956. Het Hof was dan ook van mening dat de wetgever alleen deze belangen heeft willen faciliteren, want alleen dan kan sprake zijn van bedrijfsopvolging door de rechtsopvolger.⁵⁵ Hiervoor is echter geen steun te vinden in de tekst van de wet of de wetsgeschiedenis.⁵⁶ Bij aandelenbelangen van kleiner dan 5% gehouden via een IB-onderneming, gelden de vermogensetiketteringsregels. Op basis hiervan kunnen deze belangen als ondernemingsvermogen kwalificeren indien zij in het verlengde liggen van de ondernemersactiviteiten van de IB-onderneming die de aandelen houdt. Door de uitspraak van de Hoge Raad gelden de vermogensetiketteringsregels ook indien via een BV een indirect aandelenbelang van kleiner dan 5% wordt gehouden. Ook hierbij moeten de activiteiten van de BV waarin het aandelenbelang wordt gehouden in het verlengde liggen van de activiteiten van de houdster vennootschap om te kunnen kwalificeren als ondernemingsvermogen.

Mijns inziens past de beredenering van de Hoge Raad - dat de activiteiten van de onderneming waar de aandelen betrekking op hebben in het verlengde moeten liggen van de ondernemingsactiviteiten van de vennootschap die de aandelen houdt - binnen de doelstelling van de doorschuiffaciliteiten, het enkel faciliteren van reële bedrijfsopvolgingen. Door deze uitspraak van de Hoge Raad wordt de aanmerkelijkbelanghouder op dit punt gelijk behandeld met de IB-ondernemer, zie hiervoor onderstaand overzicht.

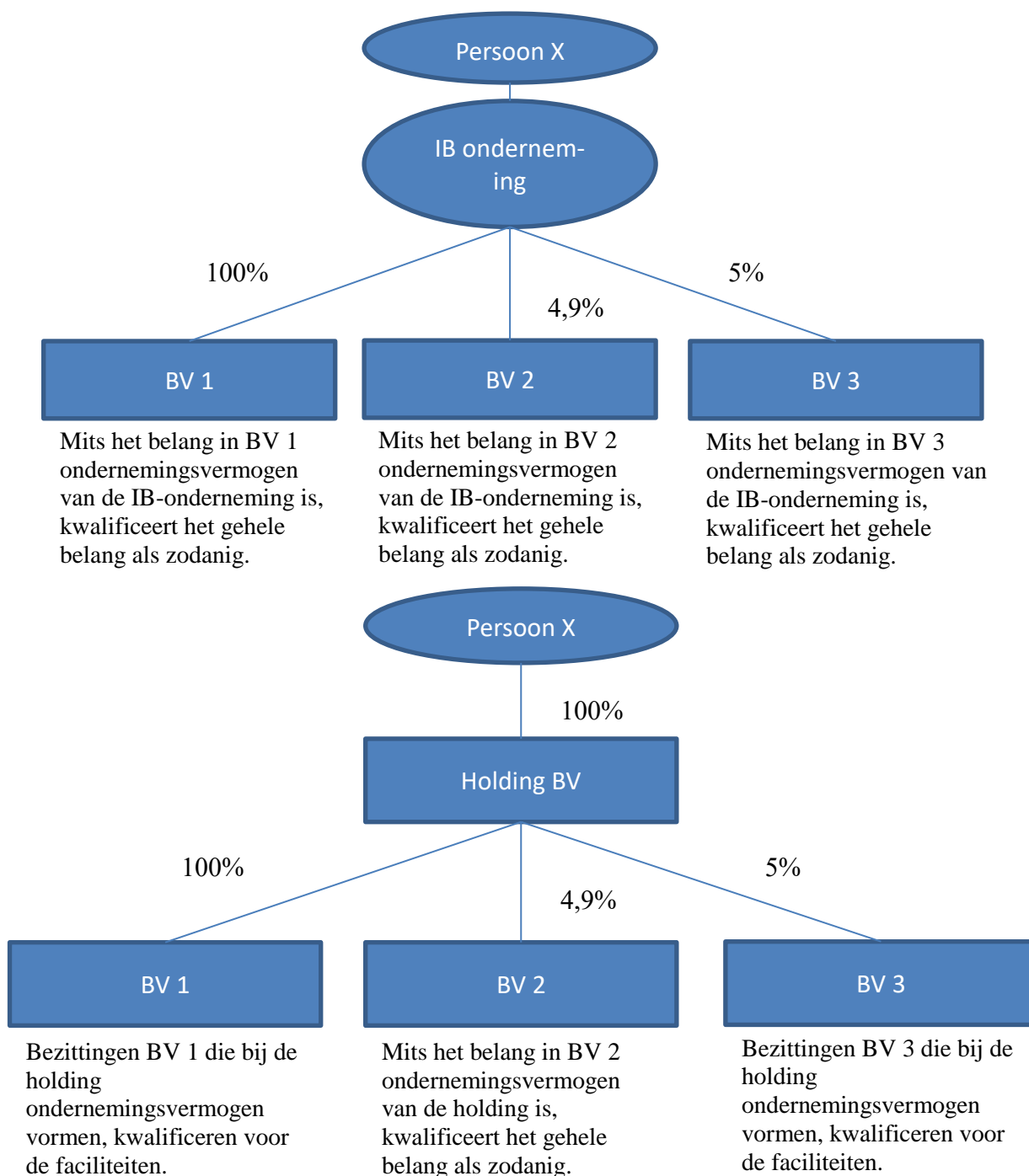
⁵² HR 22 april 2016, nr. 15/02845, ECLI:NL:HR:2016:705, r.o. 2.5.

⁵³ Kamerstukken II 2016/2017, 34 553, nr. 3.

⁵⁴ HR 22-04-2016, ECLI:NL:HR:2016:705, FED 2016/76 met noot N.C.G. Gubbels.

⁵⁵ Gerechtshof Den Haag 13-05-2015, ECLI:GHDHA:2015:1196, r.o. 7.3.

⁵⁶ HR 22-04-2016, ECLI:NL:HR:2016:705, BNB 2016/167 met noot I.J.F.A. van Vijfeijken.

Afbeelding 2. Uitkomst van het arrest.

Zoals reeds opgemerkt ben ik overigens van mening dat de omvang van een belang van 5% te laag is om te kunnen spreken van ondernemerschap.⁵⁷ In het onderhavige arrest is persoon A gerechtigd tot 6,89% van de aandelen in B BV. Ook dit is een te laag belang om te kunnen worden aangemerkt als ondernemer. Een aandeelhouder die enkel aandelen houdt, is naar mijn mening geen ondernemer. Aangezien evenwel een belang van 5% belast is in box 2 van de wet IB 2001, wordt bij een belang van 5% automatisch toegang verkregen tot de doorschuiffaciliteiten van artikel 4.17a en 4.17c wet IB

⁵⁷ Zie hiervoor hoofdstuk 2 van deze thesis.

2001. De Hoge Raad heeft met zijn uitspraak geen verandering kunnen brengen in de eis dat bij een belang van 5% toegang wordt verkregen tot de doorschuiffaciliteiten van artikel 4.17a en 4.17c wet IB 2001. Mijns inziens dient hier echter wel verandering in te komen, aangezien de aanmerkelijk belang houder nu ten onrechte gelijk wordt behandeld met de IB-ondernemer voor toepassing van de doorschuiffaciliteiten. Hierover meer in hoofdstuk 5 van deze thesis. Net als een natuurlijk persoon die enkel aandelen houdt zonder werkzaamheden te verrichten geen ondernemer is, vormt ook op het niveau van de houdster het enkel houden van aandelen geen onderneming. Echter gezien juridische organisatieaspecten (één BV is géén BV) zal op niveau van de houdster zelden tot nooit een onderneming worden gedreven.⁵⁸ De houdstermaatschappij is vaak een vennootschap waar enkel de aandelen van de werkmaatschappij worden ondergebracht zonder dat zij enige werkzaamheden verricht. Dit zou tot gevolg hebben dat de doorschuiffaciliteiten van hoofdstuk 4 van de wet IB 2001 niet kunnen worden toegepast bij structuren met houdstermaatschappijen. Mijns inziens zijn de toerekening regels dan ook terecht, waardoor na toerekening alsnog een onderneming op het niveau van de houdster kan worden gedreven en de doorschuiffaciliteiten alsnog van toepassing kunnen zijn.

In de parlementaire geschiedenis is omtrent het begrip ondernemingsvermogen het volgende te vinden: *“Er is sprake van beleggingsvermogen of ondernemingsvermogen, welke vaststelling moet plaatsvinden alsof de BV een IB-onderneming zou drijven. Zou voor een BV een andere uitleg worden gegeven aan de begrippen ondernemings- en beleggingsvermogen, dan in geval van een IB-onderneming, dan zou dat leiden tot een verschil van behandeling van de rechtsvorm, terwijl met het wetsvoorstel juist wordt beoogd rechtsvormneutraliteit te bewerkstelligen.”*⁵⁹ Deze toelichting ziet op artikel 35c van de successiewet, echter geldt dit ook voor het begrip ondernemingsvermogen voor de toepassing van artikel 4.17a en 4.17c wet IB 2001 aangezien dit in doel en strekking gelijke bepalingen zijn.⁶⁰ Hierdoor gelden zowel voor een vennootschap als voor een IB-onderneming dezelfde regels omtrent ondernemingsvermogen. Dit is mijns inziens terecht in het kader van de beoogde rechtsvormneutraliteit.

In het vorige hoofdstuk hebben we ook al hebben gezien dat de wetgever rechtsvormneutraliteit probeert na te streven in de wet IB 2001 door invoering van artikel 4.17c wet IB 2001.⁶¹ Aangezien de uitspraak van de Hoge Raad ook van toepassing is op de doorschuiffaciliteiten van artikel 4.17a en 4.17c wet IB 2001, heeft de Hoge Raad in het kader van de beoogde rechtsvormneutraliteit mijns inziens juist geoordeeld. Aangezien in het geval van indirect gehouden belangen van kleiner dan 5% de IB-ondernemer gelijk wordt behandeld met de aanmerkelijkbelanghouder.

---

⁵⁸ P.H.J. Essers, ‘Rechtsvormneutraliteit’, TFO 2011/3.

⁵⁹ Kamerstukken II 2008/2009, 31 930, nr. 9, p. 96.

⁶⁰ A.M.A. de Beer, ‘Ondernemingsvermogen voor de BOR-AB: enkele knelpunten’, WFR 2015/1319.

⁶¹ Kamerstukken II 2009/2010, 32 129, nr. 3, p.5.

Op basis van dit arrest wordt het indirect gehouden belang als geheel tot het ondernemingsvermogen gerekend. Indien echter in de vennootschap waar het aandelenbelang betrekking op heeft, ook beleggingsvermogen aanwezig is, kwalificeert ook dit beleggingsvermogen voor de toepassing van de doorschuiffaciliteiten. Het is dus niet geheel onbegrijpelijk dat de wetgever wil ingrijpen. De manier waarop de wetgever dit probleem heeft willen oplossen wordt in het volgende hoofdstuk besproken en kritisch geanalyseerd.

3.4 Conclusie

Op basis van het arrest van de Hoge Raad van 22 april 2016 kunnen indirect gehouden belangen van kleiner dan 5% kwalificeren als ondernemingsvermogen voor de doorschuiffaciliteiten van hoofdstuk 4 van de wet IB 2001. Mijns inziens past de beredenering van de Hoge Raad binnen de doelstelling van de faciliteiten, namelijk het enkel willen faciliteren van reële bedrijfsopvolgingen. Hier wordt aan voldaan door het criterium dat het indirect gehouden belang van kleiner dan 5% alleen als ondernemingsvermogen kan kwalificeren indien de activiteiten van de vennootschap waarop de aandelen betrekking hebben in het verlengde liggen van de ondernemingsactiviteiten van de vennootschap die aandelen houdt. Hierbij wordt het aandelenbelang zelf – en niet de onderliggende bezittingen - tot het ondernemingsvermogen gerekend. In dit aandelenbelang kan echter ook beleggingsvermogen aanwezig zijn. De wetgever achtte het noodzakelijk om de gevolgen van het arrest te repareren via een wetswijziging, deze wetswijziging wordt in het volgende hoofdstuk kritisch geanalyseerd.

Hoofdstuk 4: De gevolgen van de reparatiewetgeving voor de doorschuiffaciliteiten in de wet IB 2001

4.1 Inleiding

De wetgever vond de uitspraak van de Hoge Raad zo onwenselijk dat hij het nodig achtte deze uitkomst te repareren via reparatiewetgeving. Op 1 juni 2016 heeft Staatssecretaris van Financiën Eric Wiebes een brief aan De Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal gestuurd. In deze brief kondigt hij aan dat het kabinet op Prinsjesdag in het pakket Belastingplan 2017 een voorstel voor een wetswijziging opneemt die een door het kabinet onwenselijk geachte verruiming van de bedrijfsopvolgingsregelingen repareert.⁶² Deze reparatiewetgeving ziet op de Successiewet 1956⁶³ en op de in hoofdstuk 2 besproken artikelen 4.17a en 4.17c wet IB 2001. In dit hoofdstuk komt de inmiddels doorgevoerde wetswijziging van de artikelen 4.17a en 4.17c wet IB 2001 als gevolg van dit arrest aan bod. Centraal staat hierbij welke gevolgen deze wetswijziging met zich meebrengt, hier wordt kritisch naar gekeken. Ook wordt onderzocht welke gevolgen de reparatiewetgeving heeft voor de verschillen in de doorschuiffaciliteiten van artikel 3.62 en 3.63 en hoofdstuk 4 van de wet IB 2001, zoals reeds besproken in hoofdstuk 2 van dit onderzoek. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie.

4.2 De reparatiewetgeving

Het komt regelmatig voor dat het lichaam waarin de persoon een aanmerkelijk belang houdt een holdingvennootschap is die zelf geen onderneming drijft. Deze holding is gerechtigd tot een dochtermaatschappij waarin wel een onderneming wordt gedreven, de zogenoemde werkmaatschappij. Zie zo ook de structuur van het zojuist besproken arrest van 22 april 2016. De beoordeling of sprake is van ondernemingsvermogen voor toepassing van de doorschuiffaciliteiten vindt plaats op het niveau van de holding. Aangezien deze echter geen onderneming drijft, zouden zonder nadere regelgeving de doorschuiffaciliteiten niet van toepassing zijn. Om die reden is geregeld in artikel 4.17a en 4.17c wet IB 2001 dat onder voorwaarden de bezittingen en schulden van de werkmaatschappij worden toegerekend aan de holding. Dan vindt op het niveau van de holding de toets plaats of zij een onderneming drijft en met welk vermogen zij dit doet. Dit geldt alleen indien de persoon die een aanmerkelijk belang houdt in de holding een indirect aanmerkelijk belang heeft in de werkmaatschappij. Met deze eis is beoogd een gelijke behandeling tussen direct en indirect gehouden aanmerkelijk belang.⁶⁴

Op basis van het hiervoor beschreven arrest kunnen indirect gehouden belangen van kleiner dan 5% kwalificeren als ondernemingsvermogen voor de doorschuifregelingen in de wet IB 2001.⁶⁵ Volgens de wetgever had dit arrest een forse verruiming van de reikwijdte van de BOR en daarmee ook de

---

⁶² Brief Staatssecretaris van Financiën van 1 juli 2016, nr. 2016-0000092955.

⁶³ Hetgeen verder niet relevant is voor dit onderzoek en dus ook buiten beschouwing blijft.

⁶⁴ Kamerstukken II 2016/2017, 34 553, nr. 3, p. 10.

⁶⁵ In het onderhavige arrest was namelijk sprake van een indirect gehouden belang van 4,86%.

doorschuifregelingen in de wet IB 2001 tot gevolg: “Gegeven de forse uitbreiding van de reikwijdte van de BOR en de doorschuifregelingen, het bijbehorende budgettaire belang en mede gelet op de signalen uit de praktijk dat heel gemakkelijk kwalificerende situaties kunnen worden gecreëerd, wordt voorgesteld de gevolgen van het arrest te repareren met terugwerkende kracht tot en met het tijdstip waarop deze wijzigingen bij persbericht bekend zijn gemaakt, dus tot en met 1 juli 2016.”⁶⁶

De doorschuiffaciliteiten in hoofdstuk 4 van de wet IB 2001 worden per 1 januari 2017 gewijzigd. De wetswijziging luidt als volgt⁶⁷:

“De Wet inkomstenbelasting 2001 wordt als gewijzigd:

A. **Artikel 4.17a** wordt als volgt gewijzigd:

1. In de aanhef van het vijfde lid wordt “een belang heeft” vervangen door: *direct of indirect een belang heeft.*
2. Onder vernummering van het zevende tot en met het negende lid tot achtste tot en met tiende lid wordt na het zesde lid een lid ingevoegd luidende:
  7. *Tot het vermogen van de onderneming, bedoeld in het zesde lid, onderdeel 1°, wordt niet gerekend een belang in een ander lichaam.*

B. In **artikel 4.17c**, derde lid, wordt “derde tot en met zesde lid” vervangen door: “*derde tot en met zevende lid.*”

Door deze wetswijziging wordt volgens de staatssecretaris de reikwijdte van de doorschuiffaciliteiten weer in lijn gebracht met de uitleg zoals de Belastingdienst die de afgelopen jaren gehanteerd heeft.⁶⁸

De wetgever geeft een aantal voorbeelden waardoor, volgens hem, het arrest zou leiden tot een verruiming van de doorschuifregelingen die niet aansluiten bij de doelstelling.⁶⁹ De verruiming wordt met name veroorzaakt door dat op basis van het zojuist besproken arrest ook beleggingsvermogen geruisloos kan worden doorgeschoven.⁷⁰ De vermogensetiketteringsregels worden namelijk op het vermogensbestanddeel als geheel toegepast. Indien beleggingsvermogen in het indirecte belang aanwezig is, wordt dit als ondernemingsvermogen aangemerkt. Ook ontstaat volgens de wetgever een verschil in de behandeling van een direct en indirect gehouden belang van kleiner dan 5%. Zoals al eerder opgemerkt is het daarom niet opmerkelijk dat de wetgever deze verruiming teniet wilt doen. De

⁶⁶ Kamerstukken II 2016/2017, 34 553, nr. 3.

⁶⁷ Kamerstukken II 2016/2017, 34 553, nr. 2.

⁶⁸ Kamerstukken II 2016/2017, 34 553, nr. 3, p. 10.

⁶⁹ Spoedreparatie bedrijfsopvolgingsregelingen per 1 juli 2016, V-N 2016/35.13.

⁷⁰ Kamerstukken II 2016/2017, 34 553, nr. 3, p. 13.

manier waarop hij dit echter heeft gedaan laat nogal te wensen over, zie hierover meer in paragraaf 4.4 waar kritiek wordt gegeven op de wetswijziging.

4.3 Gevolgen reparatiewetgeving

Op basis van deze wetswijziging kunnen indirecte belangen die kleiner zijn dan 5%, niet langer worden doorgeschoven op basis van artikel 4.17a en artikel 4.17c wet IB 2001. De wijziging is per 1 januari 2017 opgenomen in de wet IB 2001 en heeft terugwerkende kracht tot 1 juli 2016.

Gevolg van de reparatiewetgeving is dat een indirect gehouden belang van kleiner dan 5% niet kwalificeert voor de doorschuifregelingen, net als een direct gehouden belang van kleiner dan 5%. De mogelijkheid om bezittingen en schulden van een lichaam waarin een indirect belang van 5% of meer wordt gehouden toe te rekenen aan een lichaam waarin een direct belang wordt gehouden, blijft ongewijzigd bestaan.⁷¹ In de volgende paragraaf wordt kritisch gekeken naar de gevolgen van de reparatiewetgeving.

4.4 Kritiek op reparatiewetgeving

*“Door de wetswijziging wordt de reikwijdte van de doorschuiffaciliteiten weer in lijn gebracht met de uitleg zoals de Belastingdienst die de afgelopen jaren gehanteerd heeft.”*⁷² is een van de argumenten die de wetgever aanhaalt ter rechtvaardiging van de wetswijziging. Net als Boer ben ik van mening dat de wet niet in lijn moet worden gebracht met de uitvoeringspraktijk van de Belastingdienst.⁷³ In het onderhavige geval vond de staatssecretaris dat de uitvoeringspraktijk niet voldoende terugkwam in de uitkomst van het arrest en daarom zou reparatiewetgeving nodig zijn. De Hoge Raad heeft in dit geval een uitspraak gedaan omtrent de werking van de doorschuiffaciliteiten. Indien de interpretatie van de Hoge Raad niet in lijn is met die van Belastingdienst, is dit mijns inziens geen afdoende rechtvaardiging om de wet te wijzigen en in lijn te brengen met de uitvoeringspraktijk. Ook wordt in de parlementaire toelichting gesproken over een budgettaire derving van tientallen miljoenen euro's. Echter wordt dit standpunt nergens onderbouwd.⁷⁴ Meer logisch is de gedachte van de wetgever dat de doorschuiffaciliteiten weer in lijn worden gebracht met de doelstelling van deze faciliteiten. Ik ben echter van mening dat de reparatie ook onlogische gevolgen heeft.

In dit onderzoek staat het verschil tussen de doorschuiffaciliteiten zoals die gelden voor de IB-ondernemer en de aanmerkelijkbelanghouder centraal, dit in het kader van rechtsvormneutraliteit. Zoals al eerder aangegeven heeft de wetgever rechtsvormneutraliteit hoog in het vaandel staan, ook bij de doorschuiffaciliteiten. Zo moet het begrip ondernemingsvermogen voor de IB-ondernemer en de

---

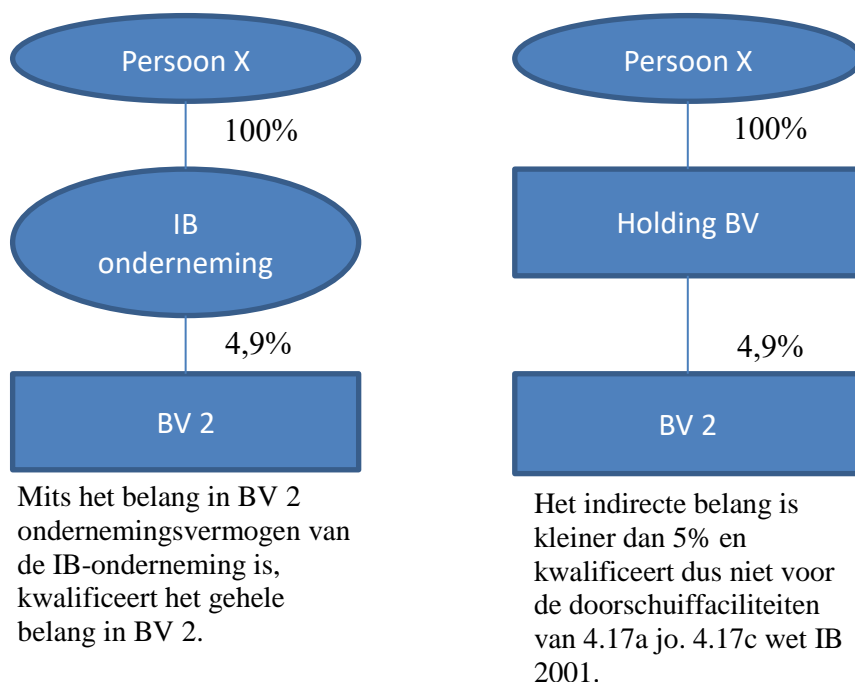
⁷¹ Kamerstukken II 2016/2017, 34 553, nr. 3, p. 35.

⁷² Kamerstukken II 2016/2017, 34 553, nr. 3, p. 14.

⁷³ J.P. Boer, 'BOR-reparatie: een idee fixe', *WFR* 2016/145.

⁷⁴ R.L.M.C. Janssen, 'Onverwachte en ongewenste beperkingen in de toepassing van de BOR', *FBN* 2016/09.

aanmerkelijkbelanghouder gelijk worden uitgelegd.⁷⁵ De invoering van artikel 4.17c wet IB 2001 had zelfs als doel om de rechtsvormneutraliteit te bevorderen.⁷⁶ Nu de wetswijziging ziet op artikel 4.17c, is het op zijn minst opmerkelijk te noemen dat in de parlementaire stukken met geen woord wordt gerept over het onderscheid dat door deze wetswijziging ontstaat tussen de IB-ondernemer en de aanmerkelijkbelanghouder. Bij een IB-ondernemer zal het indirect gehouden belang van kleiner dan 5% dat in het verlengde ligt van zijn ondernemersactiviteiten namelijk tot het ondernemingsvermogen worden gerekend.⁷⁷ Terwijl indirect gehouden belangen van kleiner dan 5% gehouden door een besloten vennootschap door de reparatiewijziging expliciet worden uitgezonderd van de doorschuiffaciliteiten. Ter verduidelijking van het verschil dat ontstaat als gevolg van de wetswijziging is hierna een overzicht opgenomen.

Afbeelding 3. Het verschil tussen een indirect gehouden belang van kleiner dan 5% gehouden door een IB-ondernemer en een aanmerkelijkbelanghouder als gevolg van de reparatiewetgeving.

In het verlengde van het voorgaande ontstaat een nogal opmerkelijke situatie indien liquide middelen aanwezig zouden zijn. Voor de invulling van het begrip beleggingsvermogen wordt aansluiting gezocht bij de IB-ondernemer. Liquide middelen kwalificeren als beleggingsvermogen op het moment dat de middelen duurzaam overtollig zijn.⁷⁸ Op het moment dat dus sprake is van niet duurzaam

⁷⁵ Kamerstukken II 2008/2009, 31 930, nr. 9, p. 96.

⁷⁶ Kamerstukken II 2009/2010, 32 129, nr. 3, p.5.

⁷⁷ Dit geldt voor alle aandelenbelangen die in het verlengde liggen van de ondernemingsactiviteiten, ongeacht de omvang. Zie hieromtrent ook Afbeelding 2 in paragraaf 3.3.

⁷⁸ N.C.G. Gubbels, 'Met een kanon op een mug schieten', *WFR* 2016/142.

overtollige liquide middelen kwalificeren deze als ondernemingsvermogen voor de doorschuiffaciliteiten.⁷⁹

De liquide middelen die worden aangehouden om een aandelenbelang van kleiner dan 5% te kopen in een vennootschap waarvan de activiteiten in het verlengde liggen van de ondernemingsactiviteiten kwalificeren dus als ondernemingsvermogen. In bovenstaand voorbeeld geldt dit zowel voor de IB-ondernemer als de aanmerkelijkbelanghouder (van Holding BV). Als vervolgens het aandelenbelang van kleiner dan 5% daadwerkelijk wordt verkregen in BV 2, kwalificeert dit belang voor de aanmerkelijkbelanghouder opeens niet als ondernemingsvermogen onder de werking van de nieuwe wetgeving. Terwijl uit bovenstaand overzicht blijkt dat het belang in BV 2 bij de IB-ondernemer nog steeds als ondernemingsvermogen kwalificeert voor de doorschuiffaciliteiten.

De vrees van de wetgever dat als gevolg van het arrest van de Hoge Raad door de praktijk onwenselijke situaties zouden worden gecreëerd, wordt door deze wetswijziging mijns inziens niet weggenomen. Het lijkt mij namelijk dat door deze wijziging nog steeds situaties door de praktijk kunnen worden gecreëerd. Dit door de aankoop van een deelneming (van kleiner dan 5%) uit te stellen tot na de overdracht van de aanmerkelijk belang aandelen. Op deze manier kan het ondernemingsvermogen worden verhoogd, aangezien de niet duurzaam overtollige liquide middelen kwalificeren als ondernemingsvermogen. In het bovenstaande voorbeeld kan het verkrijgen van het belang van 4,9% in BV 2 worden uitgesteld tot na het moment waarop de aandelen in Holding BV worden overgedragen. In dit geval kwalificeren de liquide middelen die zijn bedoeld voor de verkrijging van het belang in BV 2 wel als ondernemingsvermogen voor de doorschuiffaciliteiten van 4.17c wet IB 2001. Indien echter het belang in BV 2 werd verkregen vóór de aandelen in Holding BV werden overgedragen, zou dit belang niet kwalificeren als ondernemingsvermogen voor de doorschuiffaciliteiten en zou hier over afgerekend moeten worden. Dit past niet binnen de doelstelling van deze faciliteiten namelijk het bevorderen van de continuïteit van ondernemingen. Echter kan worden gediscussieerd of de belastingheffing over een dergelijk klein belang de continuïteit van de onderneming kan belemmeren, mijns inziens is dit niet het geval. Waardoor een faciliteit in een dergelijk geval niet nodig is.

Voor de werking van artikel 4.17a wet IB 2001 is de uitwerking hetzelfde, alleen is het in geval van overlijden een stuk lastiger te plannen. Hierdoor zal het zojuist beschreven voorbeeld met het wachten van de verkrijging van de aandelen in BV 2 door Holding BV tot na het moment van overdracht van de aandelen in Holding BV in geval van overlijden een stuk onwaarschijnlijker zijn.

---

⁷⁹ Kamerstukken II 2009/2010, 32 129, nr. 8, p. 11-12.

Ook in het arrest van de Hoge Raad wordt verwezen naar de rechtsvormneutraliteit tussen de IB-ondernemer en de aanmerkelijkbelanghouder: *“Hiermee wordt zoveel mogelijk een uniforme behandeling bereikt van enerzijds gevallen waarin het vermogen aan een besloten vennootschap toebehoort, en anderzijds gevallen waarin het vermogen toebehoorde aan de erflater zelf (vgl. HR 9 juli 2010, nr. 08/05311, ECLI:NL:HR:2010:BL0193, BNB 2010/286). Er bestaat geen aanleiding om een aandelenbelang hierbij anders te behandelen dan andere vermogensbestanddelen van de houdstermaatschappij.”*⁸⁰ Aangezien de wetgever zijn wetsvoorstel op dit arrest heeft gebaseerd lijkt het erop dat de wetgever zich bewust is van het verschil is dat hij creëert tussen de IB-ondernemer en de aanmerkelijkbelanghouder. Waarom nu opeens met de reparatie geen enkel oog meer is voor rechtsvormneutraliteit is mij geheel onduidelijk.

Op basis van het arrest van de Hoge Raad kan een indirect gehouden belang van kleiner dan 5% enkel als ondernemingsvermogen kwalificeren indien de activiteiten van de onderneming waarin dit belang wordt gehouden, in het verlengde liggen van de activiteiten van de houdster (eventueel na toerekening). Hierdoor kan het inderdaad voor komen dat in het belang - dat in zijn geheel wordt aangemerkt als ondernemingsvermogen - beleggingsvermogen schuil gaat. Echter, vrees voor oneigenlijk gebruik op grote schaal lijkt onterecht.⁸¹ Dan zou immers sprake moeten zijn van beleggingsvermogen dat wordt ondergebracht in kleine indirect gehouden belangen waarvan de activiteiten in het verlengde moeten liggen van de activiteiten van de houdstervennootschap.

De wetwijziging heeft bovendien overkill tot gevolg. Niet alleen beleggingsvermogen aanwezig in indirect gehouden belangen van kleiner dan 5% wordt uitgesloten van de doorschuiffaciliteiten van artikel 4.17a en 4.17c wet IB 2001, maar ook het ondernemingsvermogen van indirecte belangen van kleiner dan 5% wordt uitgesloten.⁸² Dit is naar mijn mening onjuist. Op basis van het arrest dient de houdster vennootschap een onderneming te drijven, zij het na toerekening. Vervolgens dienen de activiteiten van de vennootschap waarin een indirect belang wordt gehouden in het verlengde te liggen van de ondernemingsactiviteiten van de houdster. Hierdoor kan niet ieder indirect belang van kleiner dan 5% kwalificeren voor de doorschuiffaciliteiten. Mijns inziens heeft de wetgever dan ook onjuist gereageerd door ook het ondernemingsvermogen uit te sluiten van de doorschuiffaciliteiten. Aangezien de doelstelling van de doorschuiffaciliteiten juist is het faciliteren van ondernemingsvermogen in het kader van reële bedrijfsopvolgingen.

Tevens ontstaat een verschil in de behandeling van een direct en indirect gehouden belang van kleiner dan 5%. Dit argument om tot reparatiewetgeving over te gaan is mijns inziens onjuist. Een indirect

---

⁸⁰ HR 22-04-2016, ECLI:NL:HR:2016:705, BNB 2016/167, r.o. 2.3.2.

⁸¹ J.P. Boer, ‘BOR-reparatie: een idee fixe’, *WFR* 2016/145.

⁸² Spoedreparatie bedrijfsopvolgingsregelingen per 1 juli 2016, *V-N* 2016/35.13.

belang van kleiner dan 5% wordt voor de doorschuiffaciliteiten van artikel 4.17a en 4.17c wet IB 2001 nu gezien als beleggingsvermogen. De gedachte dat daarmee een direct en indirect belang van kleiner dan 5% gelijk worden behandeld ten aanzien van de doorschuiffaciliteiten, is onjuist. Een direct belang kleiner dan 5% zit namelijk of in box 3, of in box 2 indien sprake is van een fictief aanmerkelijk belang op grond van artikel 4.11 wet IB 2001. Bij een fictief aanmerkelijk belang zijn de doorschuiffaciliteiten van artikel 4.17a en 4.17c wet IB 2001 wel van toepassing. Vanwege de boxensystematiek zijn directe en indirecte belangen van kleiner dan 5% dus niet te vergelijken. Indien zowel het direct gehouden belang (fictief aanmerkelijk belang) als het indirect gehouden belang van kleiner dan 5% beide in box 2 zitten, worden deze nu verschillend behandeld. De doorschuiffaciliteiten zijn in dit geval alleen van toepassing op het direct gehouden belang van kleiner dan 5%.⁸³

Uit het voorgaande blijkt dat de manier waarop de wetgever “*de onbedoelde verruiming van de doorschuiffaciliteiten*” en “*de budgettaire derving*” als gevolg van het arrest, heeft willen repareren nogal te wensen overlaat. Volgens Boer is de wetswijziging zelfs berust op een waanvoorstelling.⁸⁴ Ook Van Vijfeijken geeft in haar noot bij het arrest aan dat de wetgever in haar ogen nogal overspannen heeft gereageerd.⁸⁵

4.5 Conclusie

Op basis van de logica en ratio van de doorschuiffaciliteiten onderstreept in het arrest van de Hoge Raad van 22 april 2016 kunnen indirect gehouden belangen van kleiner dan 5% kwalificeren als ondernemingsvermogen voor toepassing van de doorschuiffaciliteiten van artikel 4.17a en 4.17c wet IB 2001. De wetgever vond dit een onbedoelde verruiming van de doorschuiffaciliteiten die niet aansluiten bij de doelstelling van de regelingen. De wetgever heeft dan ook gereageerd met reparatiewetgeving. Op basis van deze reparatiewetgeving kunnen indirect gehouden belangen niet langer kwalificeren als ondernemingsvermogen voor toepassing van de doorschuiffaciliteiten van artikel 4.17a en 4.17c wet IB 2001. Echter, de manier waarop de wetgever de “*onbedoelde verruiming*” van de doorschuiffaciliteiten heeft gerepareerd, laat nogal te wensen over. Zo ontstaat een verschil tussen de IB-ondernemer en aanmerkelijkbelanghouder als het gaat om indirect gehouden belangen van kleiner dan 5% voor toepassing van de doorschuiffaciliteiten. Terwijl uit de parlementaire geschiedenis blijkt dat de wetgever rechtsvormneutraliteit hoog in het vaandel heeft staan, wordt bij de wetswijziging met geen enkel woord gerept over het ontstane verschil tussen de IB-ondernemer en de aanmerkelijkbelanghouder. Ook heeft de wetswijziging overkill tot gevolg. Nu kritisch is gekeken naar de wetswijziging, en de reeds bestaande verschillen in hoofdstuk 2, worden in het volgende hoofdstuk voorstellen aan de wetgever gedaan om de huidige wetgeving te verbeteren.

---

⁸³ N.C.G. Gubbels, ‘Met een kanon op een mug schieten’, *WFR* 2016/142.

⁸⁴ J.P. Boer, ‘BOR-reparatie: een idee fixe’, *WFR* 2016/145.

⁸⁵ HR 22-04-2016, ECLI:NL:HR:2016:705, BNB 2016/167 met noot I.J.F.A. van Vijfeijken.

Hoofdstuk 5: Voorstellen ter verbetering

5.1 Inleiding

Uit de voorgaande hoofdstukken blijkt dat een aantal ongerechtvaardigde verschillen bestaan tussen de doorschuiffaciliteiten van artikel 3.62 en 3.63 wet IB 2001 enerzijds en de doorschuiffaciliteiten van hoofdstuk 4 van de wet IB 2001 anderzijds. Deze ongerechtvaardigde verschillen zien op:

- het al dan niet unaniem doorschuiven;
- het gelijk behandelen van een aanmerkelijk belang houder met een ondernemer;
- de marge van 5% beleggingsvermogen voor de toepassing van artikel 4.17a en 4.17c wet IB 2001;
- de problematiek omtrent het voortzetten; en
- de toepassing van de doorschuiffaciliteiten indien een tegenprestatie wordt ontvangen.

Als gevolg van de eerder besproken reparatiewetgeving zijn de ongerechtvaardigde verschillen vergroot, aangezien de wetgever indirecte belangen van kleiner dan 5% alleen uitsluit voor de doorschuiffaciliteiten van artikel 4.17a en 4.17c wet IB 2001 en niet voor de doorschuiffaciliteiten van artikel 3.62 en 3.63 wet IB 2001. Dit is mijns inziens opmerkelijk aangezien uit de parlementaire geschiedenis blijkt dat de wetgever rechtsvormneutraliteit hoog in het vaandel heeft staan.

Zoals ook Gubbels aangeeft is een volledig gelijke behandeling van ondernemers en aandeelhouders onmogelijk, tenzij we overgaan op een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting.⁸⁶ Een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting houdt in dat geen verschillen zijn in de fiscale behandeling tussen een IB-ondernemer en een directeur-groootaandeelhouder (hierna te noemen “DGA”). Dit betekent dat de winst van alle ondernemingen, ongeacht in welke vorm gedreven, wordt belast tegen hetzelfde tarief en aangevuld met een additionele heffing bij de gerechtigden tot de winst op het moment van uitdeling of onttrekking van de winst.⁸⁷

In dit hoofdstuk wordt als eerste onderzocht of een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting een oplossing biedt om de in de voorgaande hoofdstukken geconstateerde ongerechtvaardigde verschillen weg te nemen en hoe dit dan vorm zou moeten worden gegeven. Hier wordt ook aangegeven hoe mijns inziens een doorschuiffaciliteit vormt dient te worden gegeven in een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting. Aangezien dit een nogal ingrijpende wijziging in de huidige wetgeving met zich mee brengt, wordt vervolgens een minder ingrijpend voorstel aan de wetgever gedaan om de verschillen in fiscale behandeling tussen een IB-ondernemer en een DGA fors terug te dringen door invoering van een winstbox in de wet IB 2001. De winstbox is een aparte box in

---

⁸⁶ HR 22-04-2016, ECLI:NL:HR:2016:705, FED 2016/76 met noot N.C.G. Gubbels.

⁸⁷P.H.J. Essers, ‘De ondernemingsfaciliteiten kunnen het beste worden vervangen door een ondernemingswinstbelasting’, *WFR* 2009/603.

de inkomstenbelasting waar de winst uit onderneming wordt belast.⁸⁸ De winst behaald door een BV blijft bij invoering van een winstbox belast in de vennootschapsbelasting. Ik bespreek daarbij wat de rol is van een doorschuiffaciliteit in de winstbox. Tot slot wordt een voorstel gedaan om de ongerechtvaardigde verschillen in de doorschuiffaciliteiten zoals deze nu bestaan terug te dringen, door wijziging van de bestaande artikelen 3.62, 3.63, 4.17a en 4.17c wet IB 2001. Een vierde optie is een invorderingsfaciliteit in de Invorderingswet 1990, deze optie bespreek ik gezien het onderwerp van mijn thesis niet. Voor dit onderwerp verwijs ik naar het proefschrift van Tigelaar-Klootwijk.⁸⁹ Vervolgens geef ik aan welk voorstel mijn verkeur geniet. Dit hoofdstuk sluit af met een conclusie.

5.2 Een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting

5.2.1 Waarom een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting?

In Nederland bestaan verschillen in de fiscale behandeling van een IB-ondernemer en een DGA die zijn onderneming drijft in de vorm van een BV.⁹⁰ Zoals reeds is gebleken uit de voorgaande hoofdstukken bestaan ook verschillen in de doorschuiffaciliteiten voor de IB-ondernemer en de DGA in de wet IB 2001. Deze verschillen in de fiscale behandeling hebben tot gevolg dat het tot een bepaalde winstomvang voordeliger is om een onderneming in de vorm van een IB-onderneming te drijven in plaats van in de vorm van een BV.⁹¹ Door deze verschillen in de fiscale behandeling worden ondernemers in de verleiding gebracht om een bepaalde rechtsvorm te kiezen die eigenlijk helemaal niet bij de onderneming past. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de administratieve lastenverzwaring die een BV met zich mee brengt ten opzichte van een IB-onderneming, zoals publicatievoorschriften. Of het privé aansprakelijk zijn voor ondernemingsschulden bij een IB-onderneming.⁹² Ook uit economische onderzoeken blijkt dat de rechtsvormkeuze sterk wordt gestuurd door fiscale motieven.⁹³ Mijns inziens mogen fiscale motieven geen doorslaggevende reden zijn om te kiezen voor een bepaalde rechtsvorm. Ik ben dan ook een voorstander van een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting. Aan een ondernemingswinstbelasting zitten haken en ogen, echter gezien het thema van mijn thesis beperk ik mij tot een aantal opvallende kenmerken. In de volgende paragraaf wordt uiteengezet hoe deze ondernemingswinstbelasting eruit dient te zien.

5.2.2 Vorm van een dergelijke ondernemingswinstbelasting

Het inkomen van een ondernemer bestaat uit twee componenten, namelijk een beloning voor geleverde arbeid en een beloning voor de inzet van kapitaal.⁹⁴ Het inkomen uit arbeid wordt bij de

---

⁸⁸ S.J. Mol-Verver, 'De winstbox een nuttige of noodzakelijke stap richting een ondernemingswinstbelasting', *WFR* 2009/625.

⁸⁹ Y.M. Tigelaar-Klootwijk, 'Bedrijfsopvolging bij natuurlijke personen, Deventer: Kluwer 2013.

⁹⁰ P.H.J. Essers, 'Evaluatie Wet IB 2001 en de winstsfeer', *WFR* 2006/285.

⁹¹ P.H.J. Essers, 'De fiscale positie van de IB-ondernemer: verleden, heden en toekomst', *TFO* 2008/147.

⁹² P.H.J. Essers, 'Rechtsvormneutraliteit', *TFO* 2011/3.

⁹³ Crawford en Freedman, 'Small business taxation, a special study of the structural issues surrounding the taxation of business profits of owner managed firms' en R.A. de Mooij en G. Nicodème, 'Corporate tax policy, entrepreneurship and incorporation in the EU'.

⁹⁴ Rapport continuïteit en vernieuwing, p. 92.

DGA belast in de wet IB 2001 als loon, hierbij kan de gebruikelijkloonregeling van artikel 12a wet op de loonbelasting 1964 (hierna: “wet LB”) van toepassing zijn. Bij de belastingheffing van de IB-ondernemer wordt geen arbeidsbeloning onderscheiden, de totale winst van de onderneming wordt belast tegen het progressieve tarief van box 1 in de wet IB 2001. Ook de beloning voor de inzet van kapitaal kent een andere fiscale behandeling voor de DGA en de IB-ondernemer. De DGA krijgt een beloning voor de inzet van kapitaal in de vorm van dividend, dit dividend wordt belast tegen 25% in box 2 van de wet IB 2001 (met 15% dividendbelasting als voorheffing). Het voordeel hiervan is dat het pas in de heffing wordt betrokken zodra wordt besloten om dividend uit te keren. Bij de IB-ondernemer wordt geen separate beloning voor de inzet van kapitaal onderscheiden, de gehele winst wordt immers direct belast tegen het progressieve tarief van box 1 in de wet IB 2001. Deze verschillen kunnen vereenvoudigd – zonder rekening te houden met vrijstellingen en heffingskortingen – worden weergegeven in de volgende tabel:⁹⁵

DGA en zijn BV	Waar belast?	IB-ondernemer	Waar belast?
Omzet	-	Omzet	-
-/- kosten	-	-/- kosten	-
-/- loon DGA	Box 1 wet IB 2001	Ondernemer geniet winst en ontvangt geen loon van de onderneming.	-
Winst	VPB	Winst	Box 1 wet IB 2001
Uitdeling (dividend)	Box 2 wet IB 2001	Geen additionele winstuitkering.	-

Bij een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting zijn geen verschillen in de fiscale behandeling tussen een IB-ondernemer en een DGA.⁹⁶ Dit betekent dat fiscale aspecten niet langer van invloed zullen zijn op de keuze in welke rechtsvorm een onderneming wordt gedreven. De ondernemingswinstbelasting vormt een separate heffingswet zoals de huidige vennootschapsbelasting. In het navolgende wordt uiteen gezet hoe dit naar mijn mening vorm dient te worden gegeven.

De IB-onderneming wordt zelfstandig belastingplichtig in de ondernemingswinstbelasting, hierdoor kunnen de achterliggende deelgerechtigden in (fictieve) dienstbetrekking zijn van de onderneming.⁹⁷ Hierbij dient naar mijn mening ook aan de IB-ondernemer een loon te worden toegekend. Dit loon is

⁹⁵ W. Stevens en J.J.L. Leenman, ‘Via een winstbox naar een meer rechtsvormneutrale winstbelasting?’, *WFR* 2009/627.

⁹⁶ W. Stevens en J.J.L. Leenman, ‘Via een winstbox naar een meer rechtsvormneutrale winstbelasting?’, *WFR* 2009/627.

⁹⁷ E.W.J. Heithuis, ‘Toch maar wel die ondernemingswinstbelasting...’, *NtFR* 2010/1843.

dan belast in box 1 van de wet IB 2001. Ook de IB-ondernemer krijgt dan te maken met de gebruikelijkloonregeling van artikel 12a wet LB 1964. Ook al zitten haken en ogen aan deze regeling, afschaffing van hiervan lijkt mij geen optie. Dit omdat de IB-ondernemer en DGA dan geen inkomen meer hoeven te genieten, waardoor zij ten onrechte voor allerlei inkomensafhankelijke regelingen in aanmerking zouden komen en zij ook geen premies volksverzekeringen verschuldigd zouden zijn.⁹⁸ Probleem bij het zelfstandig belastingplichtig maken van juridisch transparante entiteiten – en daarmee ook het toekennen van een arbeidsbeloning aan de IB-ondernemer – is dat dit afwijkt van de civiel juridische werkelijkheid. Echter is het de bedoeling van een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting om af te wijken van de civiel juridische werkelijkheid.⁹⁹

Vervolgens wordt een eventuele winstuitdeling wederom in de ondernemingswinstbelasting in de heffing betrokken. Deze heffing is vergelijkbaar met de huidige box 2 heffing in de inkomstenbelasting. Hierbij wordt de uitgekeerde winst door een IB-onderneming op dezelfde wijze belast als uitgekeerd dividend door een BV. Tevens wordt op deze manier ook bij de IB-ondernemer een onderscheid gemaakt tussen de beloning voor de inzet van arbeid en de beloning voor de inzet van kapitaal.

Aangezien de beloning van een ondernemer bestaat uit een beloning voor geleverde arbeid en een beloning voor de inzet van kapitaal, dient mijns inziens afscheid te worden genomen van het huidige stelsel. In het huidige stelsel zijn uitdelingen van winst niet aftrekbaar bij het bepalen van de winst op grond van artikel 10, lid 1, sub a wet VPB 1969. In de ondernemingswinstbelasting kunnen ook winstuitdelingen in aftrek worden gebracht bij het bepalen van de winst. Op deze manier wordt enkel de restantwinst in de heffing van de ondernemingswinstbelasting betrokken.¹⁰⁰

Vervolgens dient de restantwinst, ongeacht in welke rechtsvorm de onderneming wordt gedreven, gelijk te worden belast in de ondernemingswinstbelasting. De restantwinst die door de onderneming wordt behaald is dan belast in de ondernemingswinstbelasting, tegen een tarief dat vergelijkbaar is met het huidige VPB tarief.¹⁰¹ Door de winst van alle ondernemingen, ongeacht in welke vorm gedreven, te belasten tegen hetzelfde tarief en pas een additionele heffing op moment van uitdeling van de winst, wordt de rechtsvormkeuze gedefiscaliseerd.¹⁰² Door invoering van een rechtsvormneutrale

---

⁹⁸ E.W.J. Heithuis, 'Toch maar wel die ondernemingswinstbelasting...', *NtFR* 2010/1843.

⁹⁹ E.W.J. Heithuis, 'Toch maar wel die ondernemingswinstbelasting...', *NtFR* 2010/1843.

¹⁰⁰ J.A.G. van der Geld, 'Hoofdzaken vennootschapsbelasting', Deventer: Kluwer 2015.

¹⁰¹ Op basis van artikel 22 wet VPB 1969 geldt een tarief van 20% over de eerste €200.000,- en een tarief van 25% over het belastbare bedrag dat meer dan €200.000,- bedraagt.

¹⁰² P.H.J. Essers, 'De ondernemingsfaciliteiten kunnen het beste worden vervangen door een ondernemingswinstbelasting', *WFR* 2009/603.

ondernemingswinstbelasting kunnen ondernemingsfaciliteiten als de MKB-winstvrijstelling en de zelfstandigenaftrek worden afgeschaft.¹⁰³

Naast het gebrek aan aansluiting met het civiel recht kan het zelfstandig belastingplichtig maken van juridisch transparante entiteiten in de ondernemingswinstbelasting ook mogelijk ongewenste effecten hebben in internationale situaties.¹⁰⁴ Echter ben ik het met Essers en Heithuis eens dat een eventueel internationaal probleem niet keer op keer in de weg hoort te staan aan een voor het Nederlandse midden- en kleinbedrijf wenselijke vereenvoudiging van het belastingstelsel. Zeker niet als dit probleem ook los van de ondernemingswinstbelasting al bestaat en hier ook al oplossingen voor bestaan.¹⁰⁵ Een ander probleem ontstaat omtrent de vermogensetiketteringsregels. BV's en NV's worden op grond van artikel 2 lid 5 wet VPB 1969 geacht hun onderneming te drijven met behulp van hun gehele vermogen.¹⁰⁶ Mijns inziens dient artikel 2 lid 5 wet VPB 1969 te vervallen en zijn de vermogensetiketteringsregels in de ondernemingswinstbelasting ook van toepassing worden op BV's en NV's. Hierdoor worden alle ondernemingen gelijk behandeld en zijn zij alleen belastingplichtig indien en voor zover zij een onderneming drijven.

Bij deze rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting ziet de belastingheffing dan als volgt uit:

DGA en zijn BV	Waar belast?	IB-ondernemer	Waar belast?
Omzet	-	Omzet	-
-/- kosten	-	-/- kosten	-
-/- loon DGA	Box 1 wet IB 2001.	-/- loon IB-ondernemer	Box 1 wet IB 2001.
-/- winstuitdeling (dividend)	Additionele heffing in de ondernemingswinstbelasting vergelijkbaar met de huidige box 2 heffing.	-/- winstuitdeling	Additionele heffing in de ondernemingswinstbelasting vergelijkbaar met de huidige box 2 heffing.
Restantwinst	Belast in de ondernemingswinstbelasting.	Restantwinst	Belast in de ondernemingswinstbelasting.

5.2.3 Doorschuiffaciliteit in deze rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting

In een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting kan ook een doorschuiffaciliteit worden opgenomen. Reden om een doorschuiffaciliteit op te nemen is dezelfde reden waarom we deze

¹⁰³ P.H.J. Essers, 'De ondernemingsfaciliteiten kunnen het beste worden vervangen door een ondernemingswinstbelasting', *WFR* 2009/603.

¹⁰⁴ Hiermee wordt gedoeld op de problematiek omtrent hybride entiteiten.

¹⁰⁵ P.H.J. Essers, 'Rechtsvormneutraliteit', *TFO* 2011/3 en E.W.J. Heithuis, 'Toch maar wel die ondernemingswinstbelasting...', *NtFR* 2010/1843.

¹⁰⁶ P.H.J. Essers, 'Rechtsvormneutraliteit', *TFO* 2011/3.

faciliteiten in onze huidige wetgeving hebben, namelijk het voorkomen van liquiditeitsproblemen. Voor de toepassing van de doorschuiffaciliteit in de ondernemingswinstbelasting wordt beoogd alleen reële bedrijfsopvolgingen te faciliteren.

Deze faciliteit kan worden opgenomen in de ondernemingswinstbelasting en kan alleen van toepassing zijn op ondernemers. Zoals uit het voorgaande blijkt is een ondernemer een persoon die zowel gerechtigd is tot het kapitaal in een onderneming als ook arbeid verricht in of voor deze onderneming. Aangezien sommige aanmerkelijk belang houders enkel een vergoeding ontvangen voor de inzet van kapitaal en geen arbeid verrichten in de BV, kunnen deze niet worden aangemerkt als ondernemer. Dit heeft tot gevolg dat de faciliteit niet langer van toepassing wordt voor iedere aanmerkelijk belang houder. Zoals reeds in hoofdstuk 2 aangegeven ben ik van mening dat een belang van 5% te klein is om te kunnen spreken van reëel ondernemerschap, deze mening heerst ook in de literatuur.¹⁰⁷ Naar mijn mening kan afrekening over een belang van 5% ook de continuïteit van de onderneming niet in gevaar brengen. In artikel 1 van de Pensioenwet is sprake van een DGA bij een belang van 10%. Om aansluiting te zoeken bij reeds bestaande wetgeving kan voor het begrip ondernemer in de ondernemingswinstbelasting bij dit percentage worden aangesloten. In de ondernemingswinstbelasting dient dan ook pas sprake te zijn van een ondernemer indien een persoon gerechtigd is tot ten minste 10% van het kapitaal in een onderneming en ook arbeid verricht in of voor deze onderneming. Het begrip ondernemer moet dan mijns inziens de volgende betekenis krijgen: *“een ondernemer is iemand die gerechtigd is tot ten minste 10% van het kapitaal in een onderneming en ook arbeid verricht in of voor deze onderneming waarin hij gerechtigd is tot het kapitaal”*. Arbeid is het verrichten van enige vorm van arbeid in het economische verkeer.¹⁰⁸ Onder kapitaal wordt verstaan de inbreng van goederen of vermogensrechten die niet vrij uitkeerbaar zijn. Het is van belang dat kapitaal bijeen wordt gebracht en dat dit duurzaam met de entiteit is verbonden.¹⁰⁹ Om als ondernemer te kunnen worden aangemerkt, is het niet relevant in welke rechtsvorm de onderneming wordt gedreven.

De aanmerkelijk belang houder wordt in de huidige wetgeving dan ook ten onrechte gelijk behandeld met de IB-ondernemer ten aanzien van de doorschuiffaciliteiten, aangezien het enkel houden van aandelen geen ondernemerschap vormt. Hierbij ontbreekt bij de aanmerkelijk belang houder namelijk de inzet van arbeid. Ook bij een houdstermaatschappij vormt het enkel houden van aandelen geen onderneming. Echter zoals reeds in hoofdstuk 3 aangegeven kan een houdstermaatschappij toch een onderneming drijven na toepassing van de toerekening regels, deze regels blijven van toepassing in de rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting.

---

¹⁰⁷ E.W.J. Heithuis, ‘Evaluatie Wet IB 2001: het aanmerkelijkbelangregime van box 2’, *WFR* 2006/291 en A.M.A. de Beer, ‘(Ir)reële bedrijfsopvolgingsregelingen’, *WFR* 2010/1242.

¹⁰⁸ Kamerstukken II 1998/1999, 26 727, nr. 3, p. 132.

¹⁰⁹ F.P.J. Snel, ‘Classificatie van rechtsvormen, in het bijzonder een vennootschap met een in aandelen verdeeld kapitaal’, *WFR* 2010/189.

Om gebruik te kunnen maken van een doorschuiffaciliteit in een ondernemingswinstbelasting moet sprake zijn van ondernemerschap bij de overdrager. Het begrip ondernemer is aan het begin van deze paragraaf gedefinieerd als *“iemand die gerechtigd is tot ten minste 10% van het kapitaal in een onderneming en ook arbeid verricht in of voor deze onderneming”*. Probleem hierbij kan ontstaan in situaties waarbij een persoon zelf niet meer werkzaam is in een onderneming, maar de onderneming of de aandelen die betrekking hebben op de onderneming nog niet heeft overgedragen. In dit geval is het ondernemerschap geëindigd, waardoor moet worden afgerekend over de meerwaarde van de fiscale boekwaarde en de werkelijke waarde. Toch kan naar mijn mening in dit geval een doorschuiffaciliteit van toepassing zijn, indien de onderneming nog niet is overgedragen aangezien nog geen geschikte bedrijfsopvolger is gevonden. De onderneming dient dan binnen een redelijke termijn – bijvoorbeeld twee jaar - alsnog te worden overgedragen. De bewijslast dat de onderneming niet ter belegging is aangehouden ligt dan bij de overdrager. Voor dit soort situaties kan een overgangsbepaling worden opgenomen. In het artikel waar de doorschuiffaciliteit wordt opgenomen, kan dan een lid worden toegevoegd als: *“indien binnen twee jaar na het eindigen van het ondernemerschap, de onderneming wordt overgedragen, is dit artikel alsnog van toepassing indien:*

- a. de onderneming niet ter belegging is aangehouden; en*
- b. de overdrager voor tenminste 5 jaar voorafgaand aan de overdracht kan worden aangemerkt als ondernemer.”*

Een dergelijke termijn van 5 jaar dient mijns inziens te worden opgenomen om misbruik te voorkomen. Anders kan een persoon die in het zicht op de overdracht van een onderneming één maand arbeid heeft verricht ten onrechte gebruik maken van de faciliteit.

Voor het object kan alleen ondernemingsvermogen in aanmerking komen voor de doorschuiffaciliteit. Dit betekent dat ook de vennootschap waarop eventuele aandelen betrekking hebben een onderneming moet drijven, al dan niet na toerekening. Voor de toepassing van het huidige artikel 4.17a en 4.17c wet IB 2001 mag ook 5% van het beleggingsvermogen worden doorgeschoven¹¹⁰, mijns inziens onterecht aangezien hierbij geen sprake is van reële bedrijfsopvolging. Het argument van de wetgever dat dit om redenen van doelmatigheid is, overtuigt mij niet. Voor de toepassing van de doorschuiffaciliteit in de ondernemingswinstbelasting kan enkel ondernemingsvermogen worden doorgeschoven. Aangezien de fictie van artikel 2 lid 5 wet VPB 1969 is komen te vervallen en de vermogensetiketteringsregels ook van toepassing zijn op vennootschappen, kan bij een ondernemer die zijn onderneming in de vorm van een BV drijft enkel dat gedeelte van de aandelen dat betrekking heeft op het ondernemingsvermogen kan worden doorgeschoven. Op deze manier wordt de ongelijkheid die in de huidige wetgeving bestaat tussen de IB-ondernemer en de DGA weggenomen, aangezien bij de IB-ondernemer geen 5% van het beleggingsvermogen kan worden doorgeschoven. Door het enkel kunnen doorschuiven van

---

¹¹⁰ Zie artikel 4.14a lid 6 jo. 4.17c lid 3 wet IB 2001.

ondernemingsvermogen worden enkel reële bedrijfsopvolgingen gefaciliteerd, hetgeen de wetgever nu ook wil bereiken.¹¹¹

In een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting kunnen mijns inziens indirect gehouden aandelenbelangen kwalificeren voor de doorschuif Faciliteiten, ongeacht de grootte van dit belang. Op het niveau van de houdster dient een onderneming te worden gedreven, en het aandelenbelang moet in het verlengde liggen van ondernemingsactiviteiten van de onderneming die het aandelenbelang houdt. Op het niveau van de houdster kan een onderneming worden gedreven na toepassing van de toerekening regels. Het indirect gehouden aandelenbelang kwalificeert dan niet zelf als ondernemingsvermogen, aangezien in dit aandelenbelang ook beleggingsvermogen aanwezig kan zijn. Gekeken moet worden naar de onderliggende bezittingen, net zoals dat wordt gedaan bij een direct gehouden belang. Hierbij kan dan alleen dat gedeelte dat betrekking heeft op het ondernemingsvermogen worden doorgeschoven. Uiteraard moet de uiteindelijk gerechtigde ondernemer zijn. Aangezien geen werkzaamheden worden verricht in de houdster zelf, kan deze persoon als ondernemer worden aangemerkt indien hij werkzaamheden verricht in een onderneming waarin indirect een belang wordt gehouden van tenminste 10%.

De verkrijger dient na de overdracht gerechtigd zijn tot ten minste een belang van 10% in de onderneming en moet ook arbeid verrichten in of voor de onderneming, waardoor de verkrijger na de overdracht ondernemer wordt. Door deze eis te stellen wordt mijns inziens voldaan aan het enkel faciliteren van reële bedrijfsopvolgingen. Hierbij is het niet van belang of de verkrijger een werknemer of medeondernemer is. De verkrijger(s) dienen de onderneming voort te zetten. Indien de onderneming namelijk niet wordt voortgezet, is mijns inziens geen faciliteit nodig. Ofwel de onderneming wordt verkocht, en dus zijn er liquide middelen beschikbaar om de belastingschuld te betalen, ofwel de onderneming wordt geliquideerd, ook in dit geval is mijns inziens geen faciliteit nodig. De bedoeling is namelijk om reële bedrijfsopvolgingen te faciliteren zodat er geen liquiditeitsproblemen ontstaan, hiervan is in voorgaande gevallen geen sprake. Ook kan iedere verkrijger ervoor kiezen om af te rekenen over de meerwaarde van het ondernemingsvermogen of fiscaal geruisloos door te schuiven.

Het moment van overdragen dient te gebeuren tijdens leven, krachtens erfrecht of huwelijksvermogensrecht. Zoals dit reeds bestaat in de huidige wetgeving. Echter is het niet nodig om hiervoor twee separate wetsartikelen op te nemen. In de aanhef van het artikel kan worden opgenomen in welke gevallen het artikel op verzoek van toepassing is. Bijvoorbeeld: *“De overgang krachtens erfrecht onder algemene of bijzondere titel, of de overdracht tijdens leven wordt niet als een vervreemding aangemerkt indien:...”*

---

¹¹¹ Kamerstukken II 2009/2010, 32 129, nr. 3, p. 40.

De eisen om gebruik te kunnen maken van de doorschuiffaciliteit in de ondernemingswinstbelasting kunnen overzichtelijk worden weergegeven in de volgende tabel:

<i>Overdrager</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Ondernemer. • Een persoon die in het verleden voor een periode van tenminste 5 jaar ondernemer is geweest maar die op het moment van overdragen enkel nog gerechtigd is tot het kapitaal in de onderneming. Waarbij de overdracht binnen twee jaar dient plaats te vinden en de overdrager dient aan te tonen dat de onderneming niet als belegging is gehouden.
<i>Object</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Enkel ondernemingsvermogen. • Indirect gehouden belangen kunnen ook kwalificeren voor de faciliteit, ongeacht de omvang van dit belang. Hierbij kwalificeert niet het belang zelf als ondernemingsvermogen, maar moet worden gekeken naar de onderliggende bezittingen. De activiteiten van de onderneming waar de aandelen betrekking op hebben, moeten wel in het verlengde liggen van de ondernemingsactiviteiten van de onderneming die de aandelen houdt.
<i>Verkrijger</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Dient na de overdracht als ondernemer de onderneming voort te zetten.
<i>Moment</i>	Tijdens leven of bij overlijden van de overdrager.
<i>Titel</i>	Krachtens erfrecht onder algemene of bijzondere titel.
<i>Overige eisen</i>	Iedere verkrijger kan afzonderlijk verzoeken om door te schuiven.

5.3 Tussenvorm: de winstbox

Aangezien het invoeren van een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting een grote verandering van ons huidige fiscale systeem betekent¹¹², moet ook een oplossing worden gezocht die een minder grote verandering met zich mee brengt, maar wel de verschillen in fiscale behandeling tussen de DGA en de IB-ondernemer terugdringt. Mijns inziens kan het verschil in fiscale behandeling worden teruggedrongen door invoering van een winstbox in de wet IB 2001. Een winstbox past ook binnen het huidige boxensysteem van de wet IB 2001 en daarmee dus ook in de structuur van de wet.¹¹³ Deze vorm kent ook veel aanhangers in de literatuur.¹¹⁴ De wetgever heeft met de invoering van de MKB-winstvrijstelling zelfs aangegeven dat dit het begin is van een winstbox en waarbij de winstbox zelfs een brug zou kunnen zijn naar een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting.¹¹⁵

Een winstbox houdt in dat winst uit onderneming wordt afgezonderd van het overige box 1 inkomen en in een aparte box wordt belast.¹¹⁶ Tevens leidt een winstbox tot een verdere doorvoering van het analytische karakter van de inkomstenbelasting, namelijk dat iedere bron van inkomen op zijn eigen

¹¹² P.H.J. Essers, 'Rechtsvormneutraliteit', *TFO* 2011/3.

¹¹³ D.A. Albregtse en E.J. de Vries, 'Naar een meer rechtsvormneutrale belastingheffing over ondernemingswinsten: de winstbox', *WFR* 2009/381.

¹¹⁴ P.H.J. Essers, 'Rechtsvormneutraliteit', *TFO* 2011/3.

¹¹⁵ Kamerstukken II 2005/2006, 30 572, nr. 3, p. 10 en Kamerstukken II 2005/2006, 30 572, nr. 8, p. 21.

¹¹⁶ W. Stevens en J.J.L. Leenman, 'Via een winstbox naar een meer rechtsvormneutrale winstbelasting?', *WFR* 2009/627.

manier wordt belast.¹¹⁷ Zoals reeds blijkt uit paragraaf 5.2.2 ontstaat een verschil in de fiscale behandeling tussen de DGA en de IB-ondernemer doordat de IB-ondernemer geen separate arbeidsbeloning ontvangt. Dit verschil kan worden verkleind doordat de IB-ondernemer in (fictieve) dienstbetrekking van zijn onderneming kan zijn. Hierbij kan de gebruikelijkloonregeling van artikel 12a wet LB van toepassing zijn.¹¹⁸ Hierbij blijft mijns inziens het eerder gesignaleerde probleem omtrent het afwijken van de civiel juridische werkelijkheid bestaan, maar ook een winstbox kan mijns inziens afwijken van deze civiel juridische werkelijkheid.

Net als in de hiervoor beschreven rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting wordt bij de toepassing van de winstbox een additionele winstuitdeling in de belastingheffing betrokken.¹¹⁹ Deze additionele heffing kan in box 2 van de wet IB 2001 of in de winstbox plaatsvinden. Mijn voorkeur gaat uit om deze in de winstbox in de heffing te betrekken. De additionele heffing van winstuitkering in de winstbox kan worden toegepast op alle ondernemers, waarbij voor het begrip ondernemer kan worden aangesloten bij het begrip zoals gedefinieerd in paragraaf 5.2.3.¹²⁰ In de winstbox kan dan ook een doorschuiffaciliteit worden opgenomen. Het dividend dat wordt ontvangen door een “gewone” aanmerkelijk belang houder blijft belast in box 2 van de wet IB 2001. Winstuitkeringen die worden ontvangen door een ondernemer worden belast in de winstbox. Dit onderscheid wordt gemaakt omdat alleen de ondernemer gebruik kan maken van de doorschuiffaciliteit die is opgenomen in de winstbox, zoals uitgewerkt in de volgende sub paragraaf.

De door IB-ondernemingen behaalde winst wordt dan belast in de winstbox tegen een tarief gelijk aan het tarief in de VPB. Gezien met de winstbox een minder ingrijpende verandering van het huidige fiscale systeem wordt beoogd, dient hierbij het klassieke stelstel van toepassing te blijven waardoor winstuitdeling niet in aftrek komen bij de bepaling van de winst. Door invoering van de winstbox kunnen naar mijn mening faciliteiten zoals de MKB-winstvrijstelling en de zelfstandigenaftrek komen te vervallen.

Een groot verschil – en ook nadeel - van de winstbox ten opzichte van de rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting is dat twee fiscale winstregimes naast elkaar blijven bestaan.¹²¹ De winst van de BV blijft belast in de VPB en de IB-ondernemingen worden in de winstbox in de heffing betrokken. Hierdoor blijft bij onveranderde wetgeving de fictie van artikel 2 lid 5 wet VPB 1969 van

---

¹¹⁷ F.M. Werger, ‘Is de winstbox de missing link voor een loonbox in de inkomstenbelasting?’, *TFO* 2013/126.1.

¹¹⁸ D.A. Albregtse en E.J. de Vries, ‘Naar een meer rechtsvormneutrale belastingheffing over ondernemingswinsten: de winstbox’, *WFR* 2009/381.

¹¹⁹ D.A. Albregtse en E.J. de Vries, ‘Naar een meer rechtsvormneutrale belastingheffing over ondernemingswinsten: de winstbox’, *WFR* 2009/381.

¹²⁰ Hier heb ik het begrip ondernemer gedefinieerd als: “*een ondernemer is iemand die gerechtigd is tot ten minste 10% van het kapitaal in een onderneming en ook arbeid verricht in of voor deze onderneming waarin hij gerechtigd is tot het kapitaal*”.

¹²¹ S.J. Mol-Verver, ‘De winstbox een nuttige of noodzakelijke stap richting een ondernemingswinstbelasting’, *WFR* 2009/625.

toepassing, waardoor onder andere de BV wordt geacht haar onderneming te drijven met behulp van haar gehele vermogen. Terwijl voor de IB-ondernemingen de vermogensetikettering regels van toepassing zijn. Tevens bestaat dat het gevaar dat door invoering van de winstbox verdere stappen naar een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting niet worden gezet.¹²²

Bij invoering van een winstbox ziet de belastingheffing als volgt uit:

DGA en zijn BV	Waar belast?	IB-ondernemer	Waar belast?
Omzet	-	Omzet	-
-/- kosten	-	-/- kosten	-
-/- loon DGA	Box 1 wet IB 2001	-/- Loon IB-ondernemer	Box 1 wet IB 2001
Winst	Wet VPB 1969	Winst	Belast in de winstbox in de wet IB 2001, tegen een gelijk tarief als in de VPB.
Winstuitdeling (dividend)	Additionele heffing in de winstbox.	Winstuitdeling	Additionele heffing in de winstbox.

Dit is een tussenoplossing voor een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting.¹²³ Er is sprake van een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting als alle entiteiten op dezelfde wijze in de belastingheffing worden betrokken, zoals reeds besproken in de vorige paragraaf. Hierbij is bij invoering van een winstbox geen sprake, al worden de ondernemingen en de ondernemers dan wel voor zover mogelijk op gelijke wijze behandeld voor de heffing van belastingen. In een winstbox kan ook een doorschuiffaciliteit worden opgenomen.

5.3.1 Doorschuiffaciliteit in de winstbox

Ook in de winstbox kan een doorschuiffaciliteit worden opgenomen, ook hier geldt dat deze faciliteit als doel heeft om liquiditeitsproblemen te voorkomen en enkel reële bedrijfsopvolgingen te faciliteren. Dit wordt bereikt doordat de faciliteit alleen van toepassing wordt op ondernemers. Voor het begrip ondernemer kan worden aangesloten bij het begrip ondernemer zoals gedefinieerd in paragraaf 5.2.3. Hierdoor wordt het enkel houden van aandelen niet als ondernemen aangemerkt. Ook in de winstbox kunnen de toerekening regels van toepassing zijn, dit gezien de juridische organisatieconstructies met houdstermaatschappijen. Een houdstermaatschappij houdt vaak enkel aandelen in dochtermaatschappijen waarin een onderneming wordt gedreven zonder zelf een onderneming te

¹²² S.J. Mol-Verver, 'De winstbox een nuttige of noodzakelijke stap richting een ondernemingswinstbelasting', *WFR* 2009/625.

¹²³ Zie hieromtrent onder andere D.A. Albregtse en E.J. de Vries, 'Naar een meer rechtsvormneutrale belastingheffing over ondernemingswinsten: de winstbox', *WFR* 2009/381 en W. Stevens en J.J.L. Leenman, 'Via een winstbox naar een meer rechtsvormneutrale winstbelasting?', *WFR* 2009/627.

drijven, zonder verdere regelgeving zou de doorschuiffaciliteit in dit soort situaties vaak (onterecht) niet kunnen worden toegepast.¹²⁴

Op het niveau van de aandeelhouder kan het enkel houden van aandelen geen ondernemerschap vormen, aangezien pas sprake is van een ondernemer indien een persoon gerechtigd is tot tenminste 10% van het kapitaal en ook werkzaamheden verricht voor of in deze onderneming. Hierdoor wordt gelijkheid gecreëerd tussen de IB-ondernemer en de DGA.

De doorschuiffaciliteit kan mijns inziens aan dezelfde voorwaarden voldoen als de hiervoor besproken doorschuiffaciliteit in de ondernemingswinstbelasting. Door invoering van deze faciliteit kunnen de doorschuiffaciliteiten zoals deze nu bestaan in hoofdstuk 3 en 4 van de wet IB 2001 worden afgeschaft. Mijns inziens bestaat bij een belang van 5% in een vennootschap nu ten onrechte een faciliteit, aangezien afrekening over een dergelijk klein belang de continuïteit van de onderneming niet in gevaar brengt. Als dit wel het geval is, is het de vraag of de onderneming wel sterk genoeg is. Door aansluiting te zoeken bij het eerder gedefinieerde begrip ondernemer kan pas gebruik worden gemaakt van de faciliteit bij een belang van ten minste 10%. De doorschuiffaciliteit in de winstbox treedt dan in de plaats van de huidige doorschuiffaciliteiten.

De eisen voor de doorschuiffaciliteit in de winstbox kunnen dan ook worden samengevat in de volgende tabel:

<i>Overdrager</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Ondernemer • Een persoon die in het verleden voor een periode van tenminste 5 jaar ondernemer is geweest maar die op het moment van overdragen enkel nog gerechtigd is tot het kapitaal in de onderneming. Waarbij de overdracht binnen twee jaar dient plaats te vinden en de overdrager dient aan te tonen dat de onderneming niet als belegging is gehouden.
<i>Object</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Enkel ondernemingsvermogen • Indirect gehouden belangen kunnen ook kwalificeren voor de faciliteit, ongeacht de omvang van dit belang. Hierbij kwalificeert niet het belang zelf als ondernemingsvermogen, maar moet er worden gekeken naar de onderliggende bezittingen. De activiteiten van de onderneming waar de aandelen betrekking op hebben, moeten wel in het verlengde liggen van de ondernemingsactiviteiten van de onderneming die de aandelen houdt.
<i>Verkrijger</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Dient na de overdracht als ondernemer de onderneming voort te zetten.
<i>Moment</i>	Tijdens leven of bij overlijden van de overdrager.
<i>Titel</i>	Krachtens erfrecht onder algemene of bijzondere titel.
<i>Overige eisen</i>	Iedere verkrijger kan afzonderlijk verzoeken om door te schuiven.

¹²⁴ Kamerstukken II 2016/2017, 34 553, nr. 3, p. 10.

Door invoering van de winstbox wordt de IB-ondernemer en de DGA op gelijke wijze behandeld. Er blijft echter een verschil bestaan in de fiscale behandeling van de IB-onderneming en de BV, aangezien de winst die de IB-onderneming behaalt belast is in de winstbox terwijl de winst die de BV behaalt belast is in de vennootschapsbelasting. Hierdoor is nog geen rechtsvormneutraliteit bereikt. Bij rechtsvormneutraliteit gaat het namelijk niet alleen om het belastingtarief maar ook om de heffingsgrondslag.¹²⁵ Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan de renteaftrek beperkingen die van toepassing zijn op een BV maar niet op een IB-onderneming. Wellicht kan de winstbox als start worden ingevoerd om uiteindelijk over te gaan op een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting.¹²⁶

5.4 Derde optie: wijziging van de bestaande wetgeving

Aangezien de bovengenoemde voorstellen van een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting en ook de invoering van een winstbox in de wet IB 2001 nogal ingrijpende wijzigingen van de huidige fiscale wetgeving betekenen, wordt ook gekeken welke wijzigingen in de huidige artikelen 3.62, 3.63, 4.17a en 4.17c wet IB 2001 kunnen worden aangebracht om de verschillen tussen de IB-ondernemer en de aanmerkelijk belang houder te verminderen. Grote voordeel van deze derde optie is dat het geen ingrijpende wijziging van het huidige fiscale systeem met zich mee brengt. Aangezien al bij een belang van 5% toegang is tot box 2 van de wet IB 2001, blijft de onterechte gelijke behandeling van de aanmerkelijk belang houder en de IB-ondernemer voor toepassing van de doorschuiffaciliteiten dan bestaan. Een ander nadeel is dat ten onrechte een faciliteit wordt verkregen bij een belang van 5%. Afrekening over een dergelijk belang is mijns inziens te klein om de continuïteit van de onderneming te belemmeren.

5.4.1 Artikel 3.62 wet IB 2001

De eis in lid 1 van dit artikel dat de overdrager een ondernemer of medegerechtigde moet zijn geweest is mijns inziens terecht, hier dient dan ook geen verandering in te komen. Wat het object betreft dient in het kader van reële bedrijfsopvolgingen alleen ondernemingsvermogen in aanmerking te komen. Probleem hierbij is dat indirect gehouden belangen op zichzelf ondernemingsvermogen kunnen vormen als de activiteiten van de onderneming waarin een belang wordt gehouden in het verlengde liggen van de ondernemingsactiviteiten.¹²⁷ Omdat het belang op zichzelf kwalificeert als ondernemingsvermogen kan hier ook beleggingsvermogen in aanwezig zijn. Het is terecht dat een indirect gehouden belang, ongeacht de omvang, kan kwalificeren als ondernemingsvermogen indien en voor zover de activiteiten in het verlengde liggen van de ondernemingsactiviteiten. Echter dient niet het aandelenbelang op zichzelf te worden aangemerkt als ondernemingsvermogen, maar dient te

---

¹²⁵ S.J. Mol-Verver, 'De winstbox een nuttige of noodzakelijke stap richting een ondernemingswinstbelasting', *WFR* 2009/625.

¹²⁶ D.A. Albregtse en E.J. de Vries, 'Naar een meer rechtsvormneutrale belastingheffing over ondernemingswinsten: de winstbox', *WFR* 2009/381.

¹²⁷ N.C.G. Gubbels, 'Met een kanon op een mug schieten', *WFR* 2016/142.

worden gekeken naar de onderliggende bezittingen. Dit kan worden bereikt door ook in dit artikel toerekening regels op te nemen. Op deze manier komt enkel ondernemingsvermogen in aanmerking voor de doorschuiffaciliteit. Dat de verkrijger de onderneming voort moet zetten is terecht, aangezien op deze manier enkel reële bedrijfsopvolgingen worden gefaciliteerd. Er dient per verkrijger de keuze te kunnen worden gemaakt of wordt doorgeschoven of afgerekend. Op deze manier wordt dit artikel in lijn gebracht met de artikelen 3.63, 4.17a en 4.17c wet IB 2001.

De voorgestelde wijzigingen kunnen worden opgenomen in de tabel met eisen zoals deze is opgenomen van hoofdstuk 2 van dit onderzoek:

	Huidige eisen	Voorgestelde wijzigingen
<i>Overdrager</i>	Overdrager moet ondernemer of medegerechtigde zijn geweest.	Geen.
<i>Object</i>	<ul style="list-style-type: none"> Bestanddelen van het vermogen van een onderneming, oftewel ondernemingsvermogen. 	Geen.
	<ul style="list-style-type: none"> Indirect gehouden belangen kunnen in zijn geheel kwalificeren. 	Niet het aandelenbelang zelf als ondernemingsvermogen kwalificeren, maar kijken naar de onderliggende bezittingen. Dus toerekenen.
<i>Verkrijger</i>	Rechtstreeks voortzetten als ondernemer binnen een redelijke termijn.	Geen.
<i>Moment</i>	Bij overlijden van overdrager.	Geen.
<i>Titel</i>	Krachtens erfrecht of huwelijksvermogensrecht.	Geen.
<i>Overige eisen</i>	<ul style="list-style-type: none"> Op gezamenlijk verzoek bij aangifte. Alle voortzetters moeten kiezen voor doorschuiven. 	Per verkrijger kunnen verzoeken om doorschuiven.

5.4.2 Artikel 3.63 wet IB 2001

Voor de eisen omtrent de overdrager geldt – net als bij artikel 3.62 wet IB 2001 – dat hier geen wijziging nodig is om de doorschuiffaciliteiten voor de IB-ondernemer en de aanmerkelijk belang houder meer in lijn te brengen. Het object dient een (gedeelte van) een onderneming te vormen bij de overdrager, het hoeft dus geen zelfstandig deel van een onderneming te vormen bij de verkrijger. Mijns inziens is dit een soort gelijke eis als dat de overdrager een ondernemer moet zijn. Omtrent indirect gehouden aandelenbelangen geldt net als bij artikel 3.62 wet IB 2001 dat niet het belang zelf als ondernemingsvermogen dient te kwalificeren, maar dat moet worden gekeken naar de onderliggende bezittingen. Dus ook hier worden dan de toerekening regels van toepassing.

De eis dat de verkrijger reeds gedurende 36 maanden medeondernemer of werknemer moet zijn geweest, voorkomt onbedoeld gebruik, namelijk normale verkooptransacties zonder fiscale afrekening.

Hiermee wordt bedoeld dat de band tussen overdrager en verkrijger voldoende duurzaam moet zijn.¹²⁸ Naar mijn mening is een voortzettingsvereiste voldoende in het kader van reële bedrijfsopvolgingen, net zoals bij de doorschuiffaciliteit in de ondernemingswinstbelasting en de winstbox is het vereiste dat verkrijger reeds 36 maanden werknemer of medeondernemer moet zijn geweest niet nodig.

Mijns inziens is sprake van een normale verkoop transactie indien de onderneming wordt verkocht, en niet krachtens een schenking of andere gift wordt overgedragen. Om deze reden zou dit artikel ook alleen toegepast moeten kunnen worden indien sprake is van een schenking, en niet als de onderneming wordt verkocht. Aangezien bij verkoop een tegenprestatie wordt ontvangen, ontstaan geen liquiditeitsproblemen. Het voorkomen van liquiditeitsproblemen is juist wat de doorschuiffaciliteiten willen voorkomen, indien een tegenprestatie wordt ontvangen is een faciliteit naar mijn mening dan ook onterecht. Door deze wijziging wordt artikel 3.63 wet IB 2001 in lijn gebracht met artikel 4.17c wet IB 2001.

De voorgestelde wijzigingen kunnen worden opgenomen in de tabel met eisen zoals deze is opgenomen van hoofdstuk 2 van dit onderzoek:

	Huidige eisen	Voorgestelde wijziging
<i>Overdrager</i>	Ondernemer of medegerechtigde.	Geen.
<i>Object</i>	<ul style="list-style-type: none"> • (zelfstandig deel van een) onderneming of medegerechtigdheid; beoordeeld vanuit het gezichtspunt van de overdrager. 	Geen.
	<ul style="list-style-type: none"> • Indirect gehouden belangen kunnen in zijn geheel kwalificeren. 	Niet het aandelenbelang zelf als ondernemingsvermogen kwalificeren, maar kijken naar de onderliggende bezittingen. Dus toerekenen.
<i>Verkrijger</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Tenminste drie jaar werknemer en/of medeondernemer in objectieve onderneming ten tijde van overdracht. 	Deze eis kan vervallen.
	<ul style="list-style-type: none"> • Voortzetten als ondernemer of medegerechtigde; hieraan is geen termijn verbonden. 	Geen.
<i>Moment</i>	Overdragen bij leven en onder voorwaarden ook bij overlijden.	Geen.
<i>Titel</i>	-	Krachtens schenking of andere gift.
<i>Overige eisen</i>	Op gezamenlijk verzoek.	Geen.

¹²⁸ Kamerstukken II 2000/2001, 27 209, nr. 6, p. 20-21.

5.4.3 Artikel 4.17a wet IB 2001

De overdrager dient een aanmerkelijk belang houder te zijn. Gezien een belang van 5% in box 2 van de wet IB 2001 valt, wordt hiermee ook automatisch toegang verkregen tot de doorschuiffaciliteiten die in dit hoofdstuk van de wet IB 2001 zijn opgenomen. Een alternatief zou kunnen zijn dat alleen gebruik kan worden gemaakt van de doorschuiffaciliteiten indien de aanmerkelijk belang houder ook werkzaamheden verricht in de vennootschap. Hierbij kan aansluiting worden gezocht bij de gebruikelijkloonregeling van artikel 12a wet LB 1964, waarin wordt gesproken van “*de werknemer die arbeid verricht ten behoeve van een lichaam waarin hij een aanmerkelijk belang heeft*”. Voor de doorschuiffaciliteit van 4.17a wet IB 2001 kan dan een tekst worden opgenomen waarin het artikel van toepassing wordt verklaard indien in het verleden sprake was van een werknemer die arbeid heeft verricht ten behoeve van een lichaam waarin een aanmerkelijk belang heeft. Op deze manier wordt het verschil wat betreft de overdrager – ondernemer versus aanmerkelijk belang houder - verkleind voor de doorschuiffaciliteiten van artikel 3.62 en 3.63 enerzijds en de doorschuiffaciliteiten van hoofdstuk 4 wet IB 2001 anderzijds.

Voor de doorschuiffaciliteiten van hoofdstuk 4 van de wet IB 2001 moet mijns inziens – net als bij de faciliteiten van artikel 3.62 en 3.63 van de wet IB 2001 – alleen ondernemingsvermogen in aanmerking komen. Dit in het kader van reële bedrijfsopvolgingen. Dat op dit moment 5% van het beleggingsvermogen mag worden doorgeschoven is dan ook onterecht en dient te worden afgeschaft. De argumentatie van de wetgever dat dit om redenen van doelmatigheid is, overtuigen mij niet.¹²⁹ Op deze manier wordt gelijkheid gecreëerd met de faciliteiten van artikel 3.62 en 3.63 wet IB 2001.

Omtrent de wetwijziging voor indirect gehouden belangen van kleiner dan 5% heb ik reeds mijn kritiek geuit in hoofdstuk 4. De wetgever geeft aan dat de verruiming met name wordt veroorzaakt door dat het belang van zichzelf kwalificeert.¹³⁰ Mijns inziens had de wetgever dan ook kunnen volstaan door enkel dit probleem op te lossen. Door niet het indirect gehouden belang in zijn geheel uit te sluiten voor de doorschuiffaciliteiten, maar de onderliggende bezittingen in aanmerking te nemen. Zoals ook aangedragen in de parlementaire behandeling.¹³¹ Op deze manier kan – net als bij de voorgestelde wijziging omtrent indirect gehouden belangen bij een IB-onderneming – geen beleggingsvermogen worden doorgeschoven.

Voor de verkrijger kan een gelijke eis worden ingevoerd als voor de overdrager, dat zowel sprake moet zijn van gerechtigdheid tot tenminste 5% van het kapitaal als werkzaamheden verrichten. Op deze manier wordt meer evenwicht bereikt met de verkrijger van artikel 3.62 wet IB 2001, aangezien deze ook de onderneming moet voortzetten.

---

¹²⁹ Kamerstukken II 2009/2010, 32.129, nr. 3, p. 5.

¹³⁰ Kamerstukken II 2016/2017, 34 553, nr. 3, p. 13.

¹³¹ Kamerstukken II 2016/2017, 34 553, nr. 9 en 12.

De voorgestelde wijzigingen kunnen worden opgenomen in de tabel met eisen zoals deze is opgenomen in hoofdstuk 2 van dit onderzoek:

	Huidige eisen	Voorgestelde wijziging
<i>Overdrager</i>	Aanmerkelijkbelanghouder.	Gerechtigd tot ten minste 5% van het kapitaal en arbeid verrichten of hebben verricht ten behoeve van een lichaam waarin hij is gerechtigd tot ten minste 5% van het kapitaal.
<i>Object</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Vermogensbestanddelen die tot een aanmerkelijk belang behoren, met uitzondering van art. 4.10 wet IB 2001. • BV moet een onderneming drijven in de zin van artikel 3.2 IB 2001 of een medegerechtigdheid in de zin van artikel 3.3 wet IB 2001. 	Afschaffen van de marge van 5% beleggingsvermogen.
	<ul style="list-style-type: none"> • Indirect gehouden aanmerkelijk belang of verwaterd aandelenbelang tussen de 0,5% en 5%. 	Ook indirect gehouden belangen van kleiner dan 5%, indien ze in het verlengde liggen van de ondernemingsactiviteiten. Niet het belang zelf kwalificeert, maar gekeken moet worden naar de onderliggende bezittingen.
<i>Verkrijger</i>	<ul style="list-style-type: none"> • (fictief) aanmerkelijkbelanghouder worden; hieraan is geen termijn verbonden. • Binnenlands belastingplichtig. • Mag aandelen niet rekenen tot IB-onderneming of werkzaamheid. 	Gerechtigd tot ten minste 5% van het kapitaal en arbeid verrichten ten behoeve van dat lichaam.
<i>Moment van verkrijgen</i>	Bij overlijden.	Geen.
<i>Titel</i>	Krachtens erfrecht onder algemene en bijzondere titel.	Geen.
<i>Overige eisen</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Op verzoek van belanghebbenden. • Iedere verkrijger kan voor zichzelf beslissen of hij gebruik wil maken van de doorschuifregeling. 	Geen.

5.4.4 Artikel 4.17c wet IB 2001

Voor de overdrager en het object worden dezelfde wijzigingen voorgesteld als voor artikel 4.17a wet IB 2001. Voor de overdracht tijdens leven van een IB-onderneming kan de faciliteit van artikel 3.63 wet IB 2001 ook van toepassing zijn indien de onderneming wordt verkocht. Voor de faciliteit van artikel 4.17c wet IB 2001 kan de faciliteit alleen worden toegepast indien de aandelen worden

overgedragen waarbij een tegenprestatie ontbreekt. Mijns inziens kan de doorschuiffaciliteit alleen worden toegepast indien sprake is van een schenking of andere gift. Dit omdat anders sprake is van een normale verkoop transactie, hetgeen de wetgever juist niet heeft willen faciliteren.¹³² Aangezien bij verkoop geen liquiditeitsproblemen ontstaan. Net als bij artikel 3.63 wet IB 2001 kan ook voor toepassing van artikel 4.17c wet IB 2001 de eis dat de verkrijger reeds gedurende 36 maanden werkzaam moet zijn in de onderneming komen te vervallen. De overige wijzigingen zijn in lijn met de wijzigingen zoals besproken in de vorige paragraaf omtrent artikel 4.17a wet IB 2001.

De voorgestelde wijzigingen kunnen worden opgenomen in de tabel met eisen zoals deze is opgenomen in hoofdstuk 2 van dit onderzoek:

	Huidige eisen	Voorgestelde wijziging
<i>Overdrager</i>	Aanmerkelijkbelanghouder	Gerechtigd tot ten minste 5% van het kapitaal en arbeid verrichten of hebben verricht ten behoeve van een lichaam waarin hij is gerechtigd tot ten minste 5% van het kapitaal.
<i>Object</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Vermogensbestanddelen die tot een aanmerkelijk belang behoren met uitzondering van art. 4.10 wet IB 2001 • BV moet een onderneming drijven in de zin van artikel 3.2 wet IB 2001 of een medegerechtigdheid bezitten in de zin van art. 3.3, lid 1, onderdeel a wet IB 2001 	Afschaffen van de marge van 5% beleggingsvermogen.
	<ul style="list-style-type: none"> • Indirect gehouden aanmerkelijk belang of verwaterd aandelenbelang tussen de 0,5% en 5%. 	Ook indirect gehouden belangen van kleiner dan 5%, indien ze in het verlengde liggen van de ondernemingsactiviteiten. Niet het belang zelf kwalificeert, maar gekeken moet worden naar de onderliggende bezittingen.
<i>Verkrijger</i>	<ul style="list-style-type: none"> • (fictief) aanmerkelijkbelanghouder worden; hieraan is geen termijn verbonden. • Verkrijgen krachtens schenking (overdracht tijdens leven waarbij artikel 4.22 wet IB van toepassing is) • Moet reeds gedurende 36 maanden werknemer zijn in de vennootschap waar de aandelen betrekking op hebben • Binnenlands belastingplichtig • Mag de aandelen niet rekenen tot IB- 	<ul style="list-style-type: none"> • Gerechtigd tot ten minste 5% van het kapitaal en arbeid verrichten ten behoeve van dat lichaam. • Eis dat de verkrijger reeds gedurende 36 maanden werknemer moet zijn geweest kan komen te vervallen.

¹³² Kamerstukken II 2000/2001, 27 209, nr. 6, p. 20-21.

	onderneming of werkzaamheid	
<i>Moment</i>	Tijdens leven.	Geen.
<i>Titel</i>	Krachtens schenking of een andere gift.	Geen.
<i>Overige eisen</i>	Op verzoek.	Geen.

5.5 Uiteindelijk voorstel

In voorgaande paragrafen heb ik drie voorstellen uitgewerkt om de verschillen in de doorschuiffaciliteiten tussen de IB-ondernemer en de aanmerkelijkbelanghouder te verminderen. Naar mijn mening is een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting de beste optie om de verschillen in fiscale behandeling van de IB-ondernemer en de aanmerkelijkbelanghouder weg te nemen. In een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting bestaat geen verschil in fiscale behandeling tussen een IB-ondernemer een DGA die zijn onderneming in de vorm van een BV drijft. Nadeel van invoering van een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting is dat het een grote verandering van ons huidige fiscale systeem betekent. Ook kan een ondernemingswinstbelasting problemen in internationale situaties veroorzaken, echter bestaan deze problemen ook al zonder de ondernemingswinstbelasting. Dit mag naar mijn mening dus geen belemmering vormen.

Bij invoering van een winstbox in wet IB 2001 blijft het probleem van twee verschillende fiscale winstregimes bestaan. De IB-onderneming blijft immers belast in de inkomstenbelasting en lichamen als de BV blijven belast in de vennootschapsbelasting. Tevens bestaat mijns inziens terecht de vrees dat door invoering van een winstbox verdere stappen richting een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting niet worden gezet.¹³³ Zolang een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting echter toekomstmuziek blijft, is de winstbox beter iets dan niets.

De derde optie – wijzigingen aanbrengen in de huidige doorschuiffaciliteiten - is mijns inziens de minste optie. Dit omdat ten onrechte een faciliteit wordt gegeven voor belangen van 5%, aangezien belastingheffing over een dergelijk belang te klein is om de continuïteit van de onderneming in gevaar te brengen. Tevens blijft een aanmerkelijk belang houder ten onrechte gelijk wordt behandeld als een ondernemer, aangezien een belang van 5% te klein is om te kunnen spreken van ondernemerschap.

5.6 Conclusie

Om alle ongelijkheden in de doorschuiffaciliteiten zoals deze nu gelden in de artikelen 3.62, 3.63, 4.17a en 4.17c wet IB 2001 weg te kunnen nemen, is invoering van een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting naar mijn mening de beste optie. In deze ondernemingswinstbelasting worden zowel de ondernemingswinsten belast, ongeacht in welke vorm de onderneming wordt gedreven, als de winstuitkeringen aan de ondernemers. In deze rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting kan een doorschuiffaciliteit worden opgenomen die van toepassing is op

¹³³ S.J. Mol-Verver, 'De winstbox een nuttige of noodzakelijke stap richting een ondernemingswinstbelasting', *WFR* 2009/625.

alle ondernemers, hierdoor worden ondernemers gelijk behandeld voor de toepassing van de doorschuiffaciliteiten. Aangezien dit een grote wijziging van ons huidige fiscale systeem betekent, is ook gekeken naar een oplossing die een minder grote wijziging van het huidige systeem met zich mee brengt, maar wel de verschillen fors terug kan brengen, namelijk de invoering van een winstbox in de wet IB 2001. In deze winstbox worden de winsten van een IB-onderneming belast, vergelijkbaar met de vennootschapsbelasting. Vervolgens worden hierin ook de additionele winstuitdelingen aan ondernemers belast. In deze winstbox kan een doorschuiffaciliteit worden opgenomen gelijk aan de faciliteit zoals voorgesteld voor de ondernemingswinstbelasting. Tot slot is een voorstel gedaan om de huidige artikel 3.62, 3.63, 4.17a en 4.17c wet IB 2001 te wijzigen zodat meer gelijkheid ontstaat in de faciliteiten voor de aanmerkelijk belang houder en de IB-ondernemer.

Hoofdstuk 6: Conclusie

Centraal in dit onderzoek staat de volgende probleemstelling:

“Zijn de bestaande verschillen in de doorschuiffaciliteiten in de winstsfeer en in de aanmerkelijk belang sfeer vergroot door de reparatiewetgeving als gevolg van het arrest van de Hoge Raad van 22 april 2016 en kunnen deze verschillen worden gerechtvaardigd in het kader van het neutraliteitsbeginsel?”

Dit onderzoek is begonnen met het vergelijken van een aantal doorschuiffaciliteiten van hoofdstuk 3 van de wet IB 2001 met een aantal doorschuiffaciliteiten van hoofdstuk 4 van de wet IB 2001 zoals deze golden voor de wetswijziging. Aangezien de wetswijziging naar aanleiding van het arrest van 22 april 2016 enkel de artikelen 4.17a en 4.17c wet IB betreft, zijn ook met name deze artikelen relevant voor dit onderzoek. Deze zijn vergeleken met vergelijkbare artikelen in hoofdstuk 3 van de wet IB 2001, namelijk artikel 3.62 en 3.63 wet IB 2001. Na de eisen die zijn verbonden aan deze artikelen te hebben onderzocht en deze eisen met elkaar te hebben vergeleken, blijken een aantal verschillen in deze regelingen te zitten. Enkele van deze verschillen zijn ongerechtvaardigd. De ongerechtvaardigde verschillen zien op het al dan niet unaniem doorschuiven, het gelijk behandelen van een aanmerkelijk belang houder met een ondernemer, de marge van 5% beleggingsvermogen voor de toepassing van artikel 4.17a en 4.17c wet IB 2001, de problematiek omtrent het voortzetten en de toepassing van de doorschuiffaciliteiten indien een tegenprestatie wordt ontvangen.

Het arrest van de Hoge Raad van 22 april 2016 ziet op indirect gehouden belangen van kleiner dan 5%. De Hoge Raad heeft geoordeeld dat indirect gehouden belangen van kleiner dan 5% onder voorwaarden kunnen kwalificeren als ondernemingsvermogen voor de doorschuiffaciliteiten van hoofdstuk 4 van de wet IB 2001. Dit is mogelijk indien de activiteiten van de vennootschap waar de aandelen betrekking op hebben in het verlengde liggen van de ondernemingsactiviteiten van de vennootschap die de aandelen houdt. Op deze manier worden indirect gehouden belangen van kleiner dan 5% voor de IB-ondernemer en de aanmerkelijk belang houder op gelijke wijze behandeld ten aanzien van de doorschuiffaciliteiten. De gedachtegang van de Hoge Raad past naar mijn mening binnen het doel van de doorschuiffaciliteiten, het faciliteren van reële bedrijfsopvolgingen. Hierbij wordt het aandelenbelang als geheel als ondernemingsvermogen gekwalificeerd.

De wetgever vond de door de Belastingdienst gehanteerde uitvoeringspraktijk niet voldoende terugkomen in de uitkomst van het arrest en besloot tot reparatiewetgeving over te gaan. Op basis van deze reparatiewetgeving kunnen indirect gehouden belangen niet langer kwalificeren als ondernemingsvermogen voor toepassing van de doorschuiffaciliteiten van artikel 4.17a en 4.17c wet IB 2001. Als gevolg van de reparatiewetgeving worden de ongerechtvaardigde verschillen in de doorschuiffaciliteiten van artikel 3.62 en 3.63 wet IB 2001 enerzijds en artikel 4.17a en 4.17c wet IB 2001 anderzijds vergroot. Indirect gehouden belangen van kleiner dan 5% kunnen op grond van de

vermogensetiketteringsregels als ondernemingsvermogen kwalificeren voor de doorschuiffaciliteiten van artikel 3.62 en 3.63 wet IB 2001, terwijl deze indirect gehouden belangen van kleiner dan 5% worden uitgesloten van de doorschuiffaciliteiten van artikel 4.17a en 4.17c wet IB 2001 als gevolg van de reparatiewetgeving.

Om alle ongelijkheden in de doorschuiffaciliteiten zoals deze nu gelden in de artikelen 3.62, 3.63, 4.17a en 4.17c wet IB 2001 weg te nemen, is invoering van een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting naar mijn mening de beste optie. In deze rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting kan een doorschuiffaciliteit worden opgenomen die van toepassing is op ondernemers. Het begrip ondernemer heb ik gedefinieerd als *“een ondernemer is iemand die gerechtigd is tot ten minste 10% van het kapitaal in een onderneming en ook arbeid verricht in of voor deze onderneming waarin hij gerechtigd is tot het kapitaal”*. Hierbij is het niet van belang in welke rechtsvorm de onderneming wordt gedreven. Aangezien dit een grote wijziging van ons huidige fiscale systeem betekent, is ook gekeken naar een oplossing die een minder grote wijziging van het huidige systeem met zich mee brengt, maar wel de verschillen fors terug kan brengen: invoering van een winstbox in de wet IB 2001. Zolang een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting toekomstmuziek is, is de winstbox beter iets dan niets. Echter vrees ik dat invoering van een winstbox verdere stappen richting een ondernemingswinstbelasting belemmert en geniet daarom niet mijn voorkeur. Ook heb ik voorstellen ter wijziging gedaan voor de artikelen 3.62, 3.63, 4.17a en 4.17c wet IB 2001, zodat meer gelijkheid wordt gecreëerd. Grote probleem hierbij is dat de aanmerkelijk belang houder ten onrechte gelijk wordt behandeld met de IB-ondernemer, aangezien een belang van 5% te klein is om te kunnen spreken van ondernemerschap.

Literatuurlijst

Boeken:

Essers & Van Kempen 2016

P.H.J. Essers & M.J.M. van Kempen, 'Cursus Belastingrecht Inkomstenbelasting', Deventer: Kluwer 2016.

Van der Geld 2015

J.A.G. van der Geld, 'Hoofdzaken vennootschapsbelasting', Deventer: Kluwer 2015.

Heithuis 2011

E.J.W. Heithuis, 'Bedrijfsopvolging voor de IB-ondernemer en DGA sinds 2010', Deventer: Kluwer 2011.

Hoogeveen 2011

M.J. Hoogeveen, 'De kwaliteit van de fiscale bedrijfsopvolgingswetgeving', Den Haag: SDU 2011.

Kavelaars 2014

P. Kavelaars, 'Bedrijfsopvolging en aanmerkelijk belang', Den Haag: SDU 2014.

Niessen 2016

R.E.C.M. Niessen, 'Wet inkomstenbelasting 2001', Den Haag: SDU 2016.

Tigelaar-Klootwijk 2013

Y.M. Tigelaar-Klootwijk, 'Bedrijfsopvolging bij natuurlijke personen', Deventer: Kluwer 2013.

Artikelen:

D.A. Albregtse & E.J. de Vries, 'Naar een meer rechtsvormneutrale belastingheffing over ondernemingswinsten: de winstbox', *WFR* 2009/381.

P.G.H. Albert, 'Indirect aanmerkelijk belang en BOR', *WFR* 2017/121.

A.M.A. de Beer, 'Enkele kanttekeningen bij de herziene bedrijfsopvolgingsregeling voor aanmerkelijk belang aandelen', *WFR* 2009/1303.

A.M.A. de Beer, '(Ir)reële bedrijfsopvolgingsregelingen', *WFR* 2010/1242.

A.M.A. de Beer, 'Ondernemingsvermogen voor de BOR-AB: enkele knelpunten', *WFR* 2015/1319.

J.P. Boer, 'BOR-reparatie: een idee fixe', *WFR* 2016/145.

C.G. Dijkstra, 'Meeslepen of meetrekken, maar niet doorschuiven?', *WFR* 2011/725.

P.H.J. Essers, 'De fiscale positie van de IB-ondernemer: verleden, heden en toekomst', *TFO* 2008/147.

P.H.J. Essers, 'De ondernemingsfaciliteiten kunnen het beste worden vervangen door een ondernemingswinstbelasting', *WFR* 2009/603.

P.H.J. Essers, 'Evaluatie wet IB 2001 en de winstsfeer', *WFR* 2009/285.

P.H.J. Essers, 'Rechtsvormneutraliteit', *TFO* 2011/3.

N.C.G. Gubbels, 'Met een kanon op een mug schieten', *WFR* 2016/142.

E.W.J. Heithuis, 'Evaluatie Wet IB 2001; het aanmerkelijkbelangregime van box 2', *WFR* 2006/291.

E.J.W. Heithuis, 'Toch maar wel die ondernemingswinstbelasting...', *NTFR* 2010/1843.

J.P. Hofstra, *NDFR* commentaar artikel 4.17a wet IB 2001. (online geraadpleegd).

R.L.M.C. Janssen, 'Onverwachte en ongewenste beperkingen in de toepassing van de BOR', *FBN* 2016/09.

M.F.M. Keizers, *NDFR* commentaar artikel 3.63 wet IB 2001. (online geraadpleegd).

S.J. Mol-Verver, 'De winstbox een nuttige of noodzakelijke stap richting een ondernemingswinstbelasting', *WFR* 2009/625.

L.J.A. Pieterse, 'Boekbespreking: Y.M. Tigelaar-Klootwijk, *Bedrijfsopvolging bij natuurlijke personen. Een onderzoek naar fiscale bedrijfsopvolgingsfaciliteiten*', *FTV* 2014/09.

A.C. Rijkers & A.O. Lubbers, 'Ondernemingswinstbelasting?', *WFR* 2002/911.

M.M.J. Schuurman-van Nifterik, 'Toepassing van de BOR mogelijk op minderheidsbelangen', *PE-tijdschrift voor de bedrijfsopvolging* 2017/01.

F.P.J. Snel, 'Classificatie van rechtsvormen, in het bijzonder een vennootschap met een in aandelen verdeeld kapitaal', *WFR* 2010/189.

W. Stevens en J.J.L. Leenman, 'Via een winstbox naar een meer rechtsvormneutrale winstbelasting?', *WFR* 2009/627.

H. Vording, 'Rechtsvormneutraliteit: wat was het probleem ook al weer?', *NTFR* 2010/2052.

H. Vording, 'Boekbespreking: Proefschrift van M.J. Hoogeveen, *De kwaliteit van de fiscale bedrijfsopvolgingswetgeving*', *WPNR* 2013/6990.

F.M. Werger, 'Is de winstbox de missing link voor een loonbox in de inkomstenbelasting?', *TFO* 2013/126.1.

Vakstudie Inkomstenbelasting, art. 3.62 Wet IB 2001, aant. 1.1. (online geraadpleegd).

Vakstudie Inkomstenbelasting, art. 3.62 Wet IB 2001, aant. 1.4. (online geraadpleegd).

Vakstudie Inkomstenbelasting, art. 3.63 Wet IB 2001, aant. 1.1. (online geraadpleegd).

Vakstudie Inkomstenbelasting, art. 4.17c wet IB 2001, aant. 1.1. (online geraadpleegd).

Vakstudie Inkomstenbelasting, art. 4.17c wet IB 2001, aant. 2.4. (online geraadpleegd).

Vakstudie Nieuws, 'Spoedreparatie bedrijfsopvolgingsregelingen per 1 juli 2016', *V-N* 2016/35.13.

W. Stevens & J.J.L. Leenman, 'Via een winstbox naar een meer rechtsvormneutrale winstbelasting?' *WFR* 2009/627.

H. Vording, 'Rechtsvormneutraliteit: wat was het probleem ook alweer?', *NTFR* 2010/2052.

Jurisprudentie:

Rechtbank Den Haag 22 april 2014, nummer SGR 13/3967.

Gerechtshof Den Haag 13 mei 2015, nr. 14/0573, ECLI:NL:GHDHA:2015:1196.

HR 9 juli 2010, nr. 08/05311, ECLI:NL:HR:2010:BL0193.

Hoge Raad 22 april 2016, nr. 15/02845, ECLI:NL:HR:2016:705.

HR 22-04-2016, ECLI:NL:HR:2016:705, FED 2016/76 met noot N.C.G. Gubbels.

HR 22-04-2016, ECLI:NL:HR:2016:705, BNB 2016/167 met noot I.J.F.A. van Vijfeijken.

Kamerstukken:

Brief Staatssecretaris van Financiën van 1 juli 2016, nr. 2016-0000092955.

Kamerstukken II 1995/1996, 24 761, nr. 3.

Kamerstukken II 1996/1997, 24 761, nr. 7.

Kamerstukken II 1998/1999, 26 727, nr. 3.

Kamerstukken II 2000/2001, 27 209, nr. 6.

Kamerstukken II 2005/2006, 30 572, nr. 3.

Kamerstukken II 2005/2006, 30 572, nr. 8.

Kamerstukken II 2008/2009, 31 930, nr. 3.

Kamerstukken II 2008/2009, 31 930, nr. 9.

Kamerstukken II 2009/2010, 32 129, nr. 3.

Kamerstukken II 2009/2010, 32 129, nr. 8.

Kamerstukken II 2016/2017, 34 553, nr. 2.

Kamerstukken II 2016/2017, 34 553, nr. 3.

Kamerstukken II 2016/2017, 34 553, nr. 9.

Kamerstukken II 2016/2017, 34 553, nr. 12.

Besluiten:

Besluit van 18 juli 2008, nr. CPP2008/163M.